

Høgskolen
i Innlandet

Avdeling for økonomi- og ledelsesfag

Ena Maksumic

Masteroppgave

Innvandring og integrering i Norge.

En kvantitativ analyse av integrasjon av
bosniere i Norge

Immigration and integration in Norway. A quantitative study of the integration of Bosnians
in Norway

Master i offentlig ledelse og styring- dybdemaster

2020

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Innhold

INNHOOLD	3
FIGURLISTE	6
TABELLISTE.....	13
NORSK SAMMENDRAG.....	14
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT).....	16
FORORD	18
1. INTRODUKSJON.....	19
1.1 OPPGAVENS TEMA OG PROBLEMSTILLING	19
1.2 MOTIVASJON FOR OPPGAVEN	19
1.3 KORT BESKRIVELSE AV METODEVALG OG OPPGAVENSOPPBYGGING.....	20
2. BEGRUNNELSE OG AKTUALISERING AV PROBLEMSTILLINGEN.....	22
2.1 INNVANDRING	25
2.2 BOSNIERE I NORGE	26
2.3 INTEGRASJON AV BOSNIERE I NORGE.....	29
2.4 MØTET MED DET NORSKE.....	30
3. TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING	31
3.1 INTEGRERING	31
3.1.1 <i>Bolig og bosettingshjelp.....</i>	<i>31</i>
3.1.2 <i>Norskopplæring .....</i>	<i>32</i>
3.1.3 <i>Inntektssikring .....</i>	<i>32</i>

3.2	TIDLIGERE FORSKNING.....	33
4.	METODE.....	36
4.1	VALG AV METODE	36
4.2	DATAUTVALG	37
4.3	BESKRIVELSE AV UTVALGET	38
4.3.1	<i>Innvandrere fra Bosnia.....</i>	<i>38</i>
4.3.2	<i>Innvandrere .....</i>	<i>39</i>
4.3.3	<i>Hele befolkningen .....</i>	<i>40</i>
4.4	VARIABLER OG VARIABELBESKRIVELSER.....	40
4.4.1	<i>Befolkningssammensetning.....</i>	<i>40</i>
4.4.2	<i>Utdanning.....</i>	<i>41</i>
4.4.3	<i>Arbeid.....</i>	<i>42</i>
4.5	VALIDITET	44
4.6	RELIABILITET	45
4.7	ANALYSE	46
5.	RESULTATER.....	47
5.1	BEFOLKNINGSSAMMENSETNING	47
5.2	UTDANNING	51
5.3	ARBEID	57
6.	DRØFTING	73
6.1	BEFOLKNINGSSAMMENSETNING	73
6.2	UTDANNING	74
6.3	ARBEID	76
7.	OPPSUMMERING OG AVSLUTNING.....	81

LITTERATURLISTE 84

Figurliste

- Figur 1: Innvandringsutvikling fra 1951 til 2019 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-l Fakta om innvandring. Hentet 17. sept. 2020 <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/faktaside/innvandring>).....24
- Figur 2: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn. 1. januar 2020 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, 2020b. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Hentet fra <https://www.ssb.no/innvbef>).....24
- Figur 3: innvandringsårsak etter verdensdel innvandrere kommer fra, 2019 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-b. 07113: Innvandring, etter innvandringsgrunn, første statsborgerskap og innflyttingsår 1990 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07113/>).....26
- Figur 4: Landbakgrunn av 20 største innvandringsgrupper i Norge. År 2020 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-k. Befolkningen etter innvandringskategori og landbakgrunn. Hentet fra <https://www.ssb.no/innvbef>).....39
- Figur 5: Innvandring og utvandring av bosniere i Norge, etter år og kvartal (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-h. 11327: Innvandring, utvandring og nettoinnvandring, etter statsborgarskap 2007K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11327>).....47
- Figur 6: Norskfødte med innvandrerforeldre fra Bosnia-Hercegovina (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-g. 09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter innvandringskategori, landbakgrunn og andel av befolkningen (K) 2010 - 2020. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09817>).....48

Figur 7: Aldersfordeling av innvandrere fra Bosnia og innvandrere i alt, og begge gruppens norskfødte barn. År 2017 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-m. Innvandrere, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/309866/innvandrere-etter-landbakgrunn-og-alder.30-storste-grupper.1.januar-2017>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-o. Norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-deres-norskfodte-barn-gruppenes-sammensetning?tabell=309553>).....49

Figur 8: Aldersfordeling av innvandrere fra Bosnia og deres norskfødte barn og hele befolkningen (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-m. Innvandrere, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/309866/innvandrere-etter-landbakgrunn-og-alder.30-storste-grupper.1.januar-2017>), (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-o. Norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-deres-norskfodte-barn-gruppenes-sammensetning?tabell=309553>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-j. 11727: Beregnede tall for kommuneinndeling 2018. Alders- og kjønnsfordeling for befolkningen (K) 2007 - 2018. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11727>).....50

Figur 9: Utdanningsnivå av bosniere i Norge eldre enn 16 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-f. 09623: Utdanningsnivå for innvandrere, etter landbakgrunn (enkeltland) 2004 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09623>).....51

Figur 10: Prosentvis endring av utdanning av bosniere i Norge. år 2013 og 2014 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-f. 09623: Utdanningsnivå for innvandrere, etter landbakgrunn (enkeltland) 2004 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09623>) 52

Figur 11: Utdanningsnivå av innvandrere i Norge, eldre enn 16 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-e. 09599: Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, alder og kjønn 1980 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09599>).....53

Figur 12: Prosentvis endring av utdanning av innvandrere i Norge. år 2013 og 2014 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-e. 09599: Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, alder og kjønn 1980 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09599>).....54

Figur 13: Befolkningsutdanningsnivå (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-d. 08921: Utdanningsnivå, etter fylke, alder og kjønn (F) 1980 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08921>).....55

Figur 14: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia, andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn og andelen av sysselsatte menn bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-a. 06445: Andel sysselsatte i befolkningen, etter bosted, kjønn og alder. 4. kvartal (K) 2005 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06445>).....57

Figur 15: Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia, andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn og andelen av sysselsatte kvinner bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-a. 06445: Andel sysselsatte i befolkningen, etter bosted, kjønn og alder. 4. kvartal (K) 2005 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06445>).....58

Figur 16 a: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>).....59

Figur 16 b: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>).....60

Figur 16 c: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>).....60

Figur 17 a: Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>).....61

Figur 17 b : Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>).....62

Figur 17 c: Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>)..... 62

Figur 18: Andelen av registrerte helt arbeidsledige mannlige innvandrere med bakgrunn fra Bosnia, andelen av registrerte helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn og andelen av registrerte helt arbeidsledige menn bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>) 63

Figur 19: Andelen av registrerte helt arbeidsledige kvinner med bakgrunn fra Bosnia, andelen av registrerte helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn og andelen av registrerte helt arbeidsledige kvinner bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>) 64

Figur 20 a: Andelen av helt arbeidsledige menn fra Bosnia, og andelen av helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>) 65

Figur 20 b: Andelen av helt arbeidsledige menn fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere

---

på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>).....66

Figur 20 c: Andelen av helt arbeidsledige menn fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>).....66

Figur 21 a: Andelen av helt arbeidsledige kvinner fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>).....67

Figur 21 b: Andelen av helt arbeidsledige kvinner fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>) 68

Figur 21 c: Andelen av helt arbeidsledige kvinner fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>).....68

Figur 22: Andelen av menn med innvandrerbakgrunn fra Bosnia som deltok på arbeidsmarkedstiltak, andelen av menn med innvandrerbakgrunn som deltok på arbeidstiltak og andelen menn deltakere på arbeidstiltak bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)..... 69

Figur 23: Andelen av kvinner med innvandrerbakgrunn fra Bosnia som deltok på arbeidsmarkedstiltak, andelen av kvinner med innvandrerbakgrunn som deltok på arbeidstiltak og andelen av kvinner bosatte i Norge som deltok på arbeidsmarkedstiltak, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)..... 70

Figur 24: Inntekt etter skatt per forbruksenhet for hele befolkning, innvandrere og personer med innvandrebakgrunn fra Bosnia (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å. . 10489: Innvandreres inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), etter landbakgrunn. Median og indeks (hele befolkningen = 100) 2009 - 2018. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/10489>)..... 71

Tabelliste

Tabell 1: Utdanningsnivå av bosniere, innvandrere og befolkning i alt. Personer over 16 år. År 2014	56
Tabell 2: Utdanningsnivå av bosniere, innvandrere og befolkning i alt. Personer over 16 år. År 2019	56

Norsk sammendrag

Denne masteroppgaven inngår som en del av masterstudiet i offentlig ledelse og styring med fordypning innen økonomi, regnskap og finansiering. Oppgaven er basert på en kvantitativ studie og problemstillingen lyder som følger: Innvandring og integrering i Norge. En kvantitativ undersøkelse av integrasjon av bosniere i Norge.

Det ble brukt registerdata fra Statistisk sentralbyrå som datagrunnlag og kvantitativ deskriptiv forskningsmetode. I oppgaven har arbeid (yrkesdeltakelse) og utdanning blitt brukt som sentrale integreringsindikatorer. Utvalget mitt er innvandrere med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina, og sammenligningsgrunnlaget er innvandrere i alt og bosatte i Norge.

Funnene fra undersøkelsen viser følgende:

- Alderssammensetningen blant bosniere og deres norskfødte barn er ikke så ulik alderssammensetningen av innvandrere og deres norskfødte barn. Det er litt flere personer i alderen 67 år og eldre blant bosniere, samtidig som det er litt flere barn under 5 år blant innvandrere, men denne forskjellen er ikke så stor.
- Alderssammensetningen blant bosniere og deres norskfødte barn og bosatte i Norge viste at flere bosatte i Norge hører til aldersgruppe 67 år og eldre enn det er tilfelle hos bosniere. Aldersgruppen 20-66 år utgjør ca 70 % bosniere og ca 61 % av bosatte i Norge.
- Det kan se ut til at bosniere skiller seg ut med tanke på, utdanning fra både personer med innvandrerbakgrunn og bosatte i Norge. Det er færre som kun har grunnskolenivå, samtidig som det er flere som har videregående skole, universitets- og høghskolenivå – kort, enn det er tilfelle blant personer med innvandrerbakgrunn. Imidlertid er det færre bosniere med grunnskole enn det er tilfelle hos bosatte i Norge. Samtidig som det er flere med både videregående skole, universitets- og høghskolenivå kort og lang, blant bosniere.
- Bosniske menn og kvinner er mer synlige i arbeidslivet enn det er tilfelle med menn og kvinner med innvandrerbakgrunn.
- Bosniere har fortsatt lavere sysselsettingsprosent enn befolkningen i alt. Imidlertid er forskjellen blant kvinner bosatte i Norge og kvinner med bakgrunn fra Bosnia lavere

enn det er tilfellet med menn i samme befolkningsgrupper. I tillegg til dette har forskjellene blitt lavere i utvalgte tidsperiode.

- Arbeidsledigheten blant menn og kvinner med bakgrunn fra Bosnia er noe lavere enn hos menn og kvinner med innvandrerbakgrunn.
- Arbeidsledigheten blant bosniere er enda ikke like lavt som arbeidsledighetsnivået hos befolkningen i alt. Imidlertid har denne forskjellen blitt lavere i utvalgte tidsperiode.
- Det er færre deltakere på arbeidstiltak blant bosniere enn det som er tilfelle med innvandrere i alt.
- Det er fortsatt flere bosniere som er deltakere på arbeidstiltak enn det som er tilfelle hos bosatte i Norge.
- Inntektsnivå etter skatt per forbruksenhet blant bosniere ligger godt over gjennomsnittet for innvandrere, men den har fortsatt ikke nådd inntektsnivået hos befolkningen i alt.

I denne oppgaven har jeg undersøkt om bosniske innvandrere var integrert i like stor grad som personer med innvandrerbakgrunn og bosatte i Norge, når utdanning og sysselsetting legges til grunn. På områdene som er diskutert i denne oppgaven kan det se ut til at bosniere utmerker seg positivt sammenlignet med innvandrere i alt. Likevel har bosniere ikke nådd nivået til bosatte i Norge på flere områder som er diskutert i denne oppgaven, men dersom samme trenden forsetter i de nærmeste årene kan dette endres.

Engelsk sammendrag (abstract)

This master's thesis is part of the master's program in public management and governance with specialization in finance, accounting and finance. The thesis is based on a quantitative study and the problem is as follows: Immigration and integration in Norway. A quantitative study of the integration of Bosnians in Norway.

Register data from Statistics Norway were used as a data basis and quantitative descriptive research method. In the thesis, work (occupational participation) and education have been used as key integration indicators. My sample is immigrants with a background from Bosnia-Herzegovina, and the basis of comparison is immigrants in all and residents in Norway.

The findings from the survey show the following:

- The age composition of Bosnians and their Norwegian-born children is not so different from the age composition of immigrants and their Norwegian-born children. There are slightly more people aged 67 and older among Bosnians, at the same time as there are slightly more children under the age of 5 among immigrants, but this difference is not so great.
- The age composition among Bosnians and their Norwegian-born children and residents in Norway showed that more residents in Norway belong to the age group 67 years and older than is the case with Bosnians. It is approx. 10% more Bosnians who belong to the age group 20-66 years than is the case among residents in Norway.
- It may seem that Bosnians stand out in terms of education from both people with an immigrant background and residents in Norway. There are fewer who only have primary school level, at the same time as there are more who have upper secondary school, university and college level - short, than is the case among people with an immigrant background. However, there are fewer Bosnians with primary school than is the case with residents in Norway. At the same time, there are more people with both upper secondary school, university and college level short and long, among Bosnians.

- Bosnian men and women are more visible in working life than is the case with men and women with an immigrant background.
- Bosnians still have a lower employment rate than the population as a whole. However, the difference between women living in Norway and women with a background from Bosnia is lower than is the case with men in the same population groups. In addition to this, the differences have been lower in the selected time period.
- Unemployment among men and women with a background from Bosnia is somewhat lower than among men and women with an immigrant background.
- Unemployment among Bosnians is not yet as low as the unemployment level of the population as a whole. However, this difference has become lower in selected time periods.
- There are fewer participants in work initiatives among Bosnians than is the case with immigrants in total.
- There are still more Bosnians who participate in work initiatives than is the case with residents in Norway.
- The income level after tax per consumption unit among Bosnians is well above the average for immigrants, but it has still not reached the income level of the population as a whole.

In this thesis, I have investigated whether Bosnian immigrants were integrated to the same extent as people with an immigrant background and residents of Norway, when education and employment are used as a basis. In the areas discussed in this thesis, it may seem that Bosnians excel positively compared to immigrants in general. Nevertheless, Bosnians have not reached the level of residents in Norway in several areas discussed in this thesis, but if the same trend continues in the next few years, this may change.

Forord

En lang studenttilværelse avsluttes med denne masteroppgaven. Jeg har en bachelorgrad i økonomi og administrasjon fra Bosnia-Hercegovina. Etter fullført utdanning flyttet jeg til Norge grunnet familiegjenforening. Jeg har alltid hatt et ønske om å fortsette min utdanning i Norge, og i 2016 fikk jeg plass på denne fantastiske høyskolen hvor jeg lærte mye og ble kjent med fantastiske mennesker. Grunnen til at jeg ønsket å skrive om innvandring og integrering er både min interesse for denne tematikken, og ikke minst fordi jeg elsker å jobbe med tall og presentere det visuelt.

Reisen hit var lang, særlig i starten. Det var veldig utfordrende å følge undervisningen og lese på norsk, engelsk og svensk, men det ble heldigvis lettere etter et par måneder. I tillegg var det veldig utfordrende å balansere mellom skrivningen, fulltidsjobb og en aktiv gutt på to år.

Det er mange jeg vil takke for deres støtte. Takk til min familie og venner som har motivert meg til å fullføre til tross for utfordringene jeg møtte på veien. Jeg vil også rette en stor takk til min ektemann. Uten hans oppmuntring ville jeg aldri ha kommet i mål. Spesielt vil jeg takke Mary Ann Stamsø for god veiledning underveis, og min medstudent Mario Gaarder for hans dyrebare innspill og korrekturlesing.

1. INTRODUKSJON

1.1 Oppgavens tema og problemstilling

I denne oppgaven tar jeg for meg integrering med fokus på bosniere som innvandrergroupe. Jeg undersøker om bosniere skiller seg fra øvrige innvandrergroupe eller Norges øvrige befolkning i utdanningsnivå og grad av sysselsetting.

1.2 Motivasjon for oppgaven

De Forente Nasjoner (FN) har kåret Norge som et av verdens beste land å bo i.

Norge er en velferdsstat, og for de fleste norske statsborgere er livet preget av økonomisk og sosial trygghet. For mange som bor i andre land er realitetene og framtidsutsiktene preget av usikkerhet og vanskeligheter. I løpet av sitt liv opplever mange verdensborgere naturkatastrofer, krig og mange andre uforutsette hendelser som resulterer i flukt.

Velferd er ikke en selvfølge. Det er noe som må pleies, kjempes for og utvikles. Norsk velferd blir stadig utfordret av mange faktorer, blant annet innvandring.

Hvordan forholde seg til innvandring? Norge er splittet mellom sine internasjonale forpliktelser og solidaritet med de menneskene som ufrivillig flykter fra hjemmene sine, og på den andre siden forpliktelser overfor sine egne innbyggere og velferdsfinansiering.

Ved inngangen til 1990-tallet var det strømminger i Europa, som Norge ikke var isolert fra. Norske myndigheter var tidlig ute med å engasjere seg i problemstillingene rundt et helhetlig perspektiv på flyktningpolitikken med midlertidig beskyttelse og tilbakevending (Brekke, 2001, s. 122).

På grunn av hendelser i tidligere Jugoslavia utvandret mange bosniere til Norge på 1990-tallet. Denne og andre tilstrømminger satte det norske mottaksapparatet på prøve og norske myndigheter fortsatte å videreutvikle ordningen med midlertidig beskyttelse. Midlertidig beskyttelse innebar at flyktningene skulle tilbakevendes hjemlandet så snart forholdene tillot det. Dette ble testet på de bosniske flyktningene.

I Norge i dag, nesten 30 år senere, bor det mange som har sin bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina. Siden jeg selv er fra Bosnia-Hercegovina og er gift med en som flyktet som fireåring med sin familie derifra, og siden jeg er samfunnsinteressert og er fascinert over Norges velferdssystem, er jeg spent på å undersøke integreringen av bosniere i Norge.

1.3 Kort beskrivelse av metodevalg og oppgavensoppbygging

Datamaterialet som ligger til grunn i denne oppgaven er hentet fra Statistisk Sentralbyrå (SSB). SSB har samlet dataene fra ulike offentlige registre, og personvern hensyn er ivarettatt av registrene.

Jeg benytter deskriptiv kvantitativ metode for å besvare min problemstilling.

Med utgangspunkt i den norske regjeringens integreringsstrategi for 2019-2022 bruker jeg arbeid og utdanning som variabler i denne oppgaven. I tillegg til disse variablene tar jeg i betraktning befolkningssammensetningen da den er viktig og mtp. både arbeid og utdanning.

For å kunne se utviklingen har jeg i hovedsak tatt utgangspunkt i tidsperioden 2010-2019, der data tillot det.

Denne oppgaven har i alt seks hovedkapitler;

Kapittel 1 gir sammenfatning av oppgavens tema, bakgrunn og aktualisering, og oppbygging.

Kapittel 2 tar for seg innvandringshistorie, hvordan innvandringen har økt de siste årene, og hvilke utfordringer dette medbringer. Bosnisk innvandring til Norge og deres integrering er kort forklart i dette kapitlet.

Kapittel 3 inneholder en presentasjon av teoretiske perspektiver og tidligere forskning som er av interesse for denne oppgaven.

Kapittel 4 gjør rede for metodevalg, datautvalg og beskrivelse av denne. Variable og variabelbeskrivelser er også presentert i dette kapitlet. Avslutningsvis drøftes studiens validitet og reliabilitet, og analyseprosessen beskrives kort.

Kapittel 5 gir en sammenfatning av mine funn med bakgrunn i de utvalgte data og variabler. Resultatene illustreres med bruk av enkle figurer, og med utgangspunkt i disse er funnene kort beskrevet.

I *kapittel 6* diskuterer jeg resultatene med utgangspunkt i presenterte funn i kapittel 5.

Kapittel 7 tar for seg oppsummering og avslutning.

2. Begrunnelse og aktualisering av problemstillingen

Folk flytter mer i dag enn det som var vanlig før i tiden. «Ifølge FNs Befolkningsdivisjon var det i 2004 nesten 200 millioner mennesker på flyttefot internasjonalt, en dobling på bare 25 år. Dette utgjør tre prosent av jordas befolkning totalt» (Brochmann, 2006, s. 21).

«Innvandring er innflytning til et land eller en stat for å bosette seg der» (Myhre & Tønnessen, 2019). Tilflytning til Norge har stadig økt de siste årene og påvirket det norske samfunnet. Folkets sammensetning har endret seg både kulturelt, religiøst, etnisk og utseendemessig. Ifølge Brochmann bodde personer med bakgrunn fra over 200 land i Norge i 2005 (Brochmann, 2006, s. 14).

Historisk sett har Norge endret seg fra å være et utvandrings- til et innvandringsland. Før i tiden flyttet mange nordmenn fra Norge til USA. Som en konsekvens av at Norge er et av verdens beste land å bo i, har det skjedd en økning i innvandringen. «Med et høyt velstandsnivå og en sterk økonomi er Norge et attraktivt innvandringsland» (NOU 2011:7, 2011, s. 9)

I etterkrigstiden var prosentandel av innvandrere veldig lav. I årene som fulgte endret dette seg. Denne perioden var preget av et stort behov for gjenoppbygging. Dette førte til økt behov for arbeidskraft. «Behovet ble dekket gjennom innenlandsk mobilitet... og, fra slutten av 1960-tallet gjennom rekruttering av det som ble kalt fremmedarbeidere» (NOU 2011:7, 2011, s. 68). Disse kom fra flere verdensdeler, men hovedsakelig fra Pakistan og middelhavslandene. Etter at Danmark innførte innvandringsstopp i 1971, ble innvandring et aktuelt tema i norske aviser, noe som førte til paniske tilstander (Tjelmeland & Brochmann, 2003, s. 115). Dette igjen førte til endring i Norges innvandringspolitikk. 1975 ble det innført et midlertidig innvandringsstopp (NOU 2011:7, 2011, s. 68). Den midlertidige innvandringsstoppen ble stadig forlenget, og i 1981 ble den gjort til varig (Orderud, 1993, s. 20). Selv om innvandringsstoppen ble innført, så eksisterte det en rekke unntak som sikret tilgang til kvalifisert arbeidskraft som var nødvendig for den stadig voksende norske oljenæringen (NOU 2011:7, 2011, s. 68). Hovedkonsekvens av denne stoppen var innvandringsregulering av ukvalifiserte arbeidstakere fra u-land.

I ettertid stoppet ikke innvandringen, den endret bare form. Disse årene ble karakterisert med familieinnvandring, som var knyttet til fremmedarbeidere som bodde i Norge, studenter, arbeidstakere som var ettertraktet på det norske arbeidsmarkedet, og senere flyktninger. «Først kom arbeidsinnvandrere fra Pakistan og middelhavslandene. Så kom familiene deres og senere mer betydelige antall flyktninger fra Chile, Vietnam, Iran, Irak, Somalia, Afghanistan og nær sagt hvert urolige hjørne av verden» (Brochmann, Hagenlund, Borevi, Jønsson & Petersen, 2010, s. 213).

Som nevnt ovenfor skyldtes neste innvandringsbølge flyktninger. Derfor ble flyktningpolitikk et aktuelt tema på denne tiden. Det ble klart at Norge ikke kan huse alle som er på flukt, og Norge rettet sin politikk mot å forebygge flytningskriser. Likevel fikk en del av flytningene beskyttelse i Norge, men på andre vilkår. «Å legge til rette for at flyktninger skal vende tilbake til hjemlandet når behovet for beskyttelse opphører, er et sentralt element i flyktningpolitikken som er gitt høy prioritet» (St.meld. nr. 17 (1996-1997), s. 28).

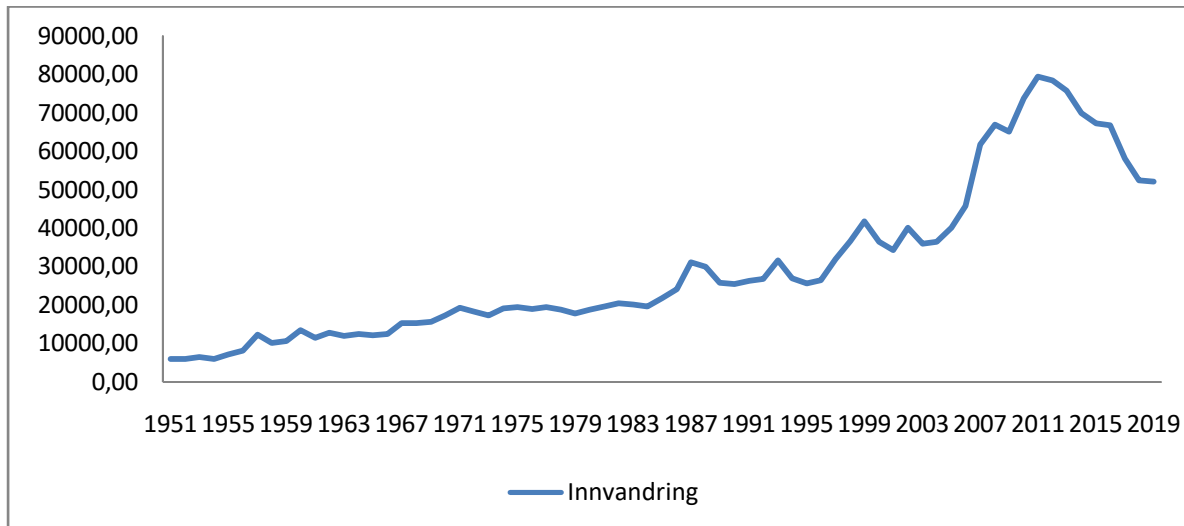
«1980-tallet ble tiåret da norske myndigheter for alvor innså at Norge var blitt et innvandringsland» (Brochmann et al., 2010, s. 240).

På 90-tallet økte innvandringen, på grunn av pågående krig i tidligere Jugoslavia. «14 000 mennesker flyktet fra Bosnia-Hercegovina til Norge under Balkan-krigen, og de fleste kom som hele familier» (Dzemarija, 2016).

Den neste innvandringsbølgen skjedde i 2004 da den Europeiske Union (EU) ble utvidet. Selv om Norge ikke er medlem av EU, sikres det fri bevegelighet av kapital, tjenester og personer gjennom det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Dette førte til at personer fra Polen, og de baltiske landene (Litauen, Latvia og Estland) kunne komme for å jobbe i Norge. «Med EU-utvidelsen i 2004 skjøt arbeidsinnvandringen fart i stor skala, og nye innvandrergupper fra Polen og Baltikum har brakt egne problemstillinger og perspektiver inn i innvandringspolitikken» (Brochmann et al., 2010, s. 213).

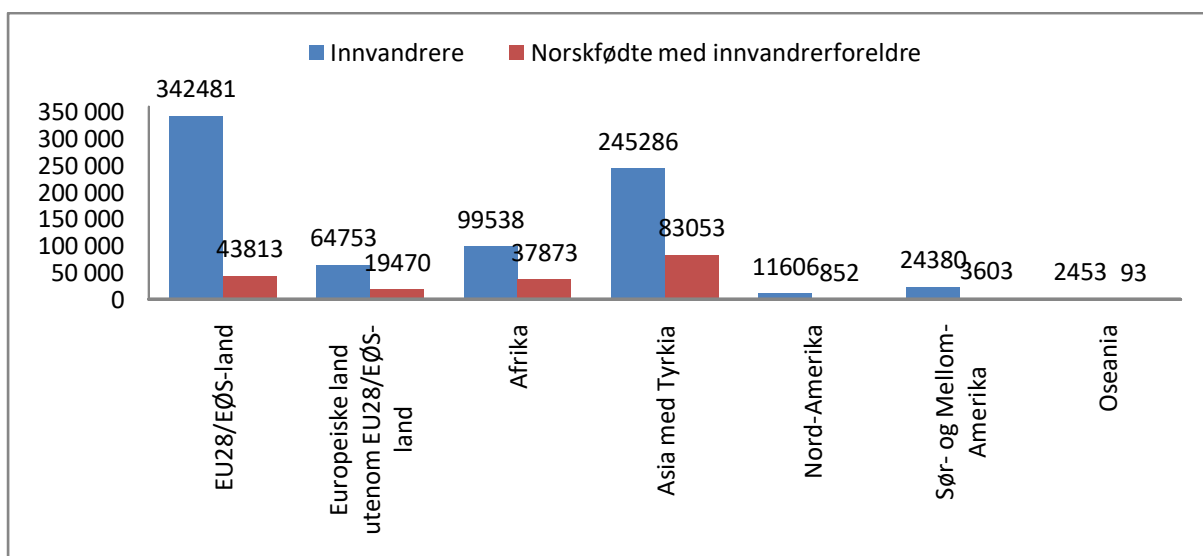
Norsk innvandringspolitikk fra 1975 til 2004 kan grovt oppsummeres som at man i utgangspunktet ikke ønsket innvandring. Unntak var at dersom innvandrere klarte å lovlig bosette seg i Norge, så måtte de på en eller annen måte integreres. De måtte gjøre sitt beste for å bli integrert og bli en del av arbeidslivet slik at velferdsstaten Norge kan bestå (Brochmann & Kjeldstadli, 2014, s. 397).

I figuren under kan man se innvandringsutviklingen i Norge fra 1951. Dette viser hvor aktuelt tema dette er.

Figur 1: Innvandringsutvikling fra 1951 til 2019 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-I Fakta om innvandring. Hentet 17. sept. 2020 <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/faktaside/innvandring>)

Per 1. januar 2020 bodde det 790497 innvandrere og 188757 norskfødte med innvandrerforeldre i Norge. Dette utgjorde omtrent 18,2 % av totalbefolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2020b).

Figur 2: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn. 1. januar 2020 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå,

2020b. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Hentet fra <https://www.ssb.no/innvbef>)

Figur 2 viser en oversikt over innvandrere og norskfødte etter landbakgrunn per 1. januar 2020. Andelen av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av totalbefolkningen var størst for EU28/EØS-land og Asia og Tyrkia. Disse utgjorde 7,2 % og 6,1 % henholdsvis. Samme andelen for Afrika og Europeiske land utenom EU28/EØS-land utgjorde 2,6 % og 1,6 % henholdsvis. Andelen av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av totalbefolkningen var lavest for Sør- og Mellom-Amerika og Nord Amerika og lå under 1 %.

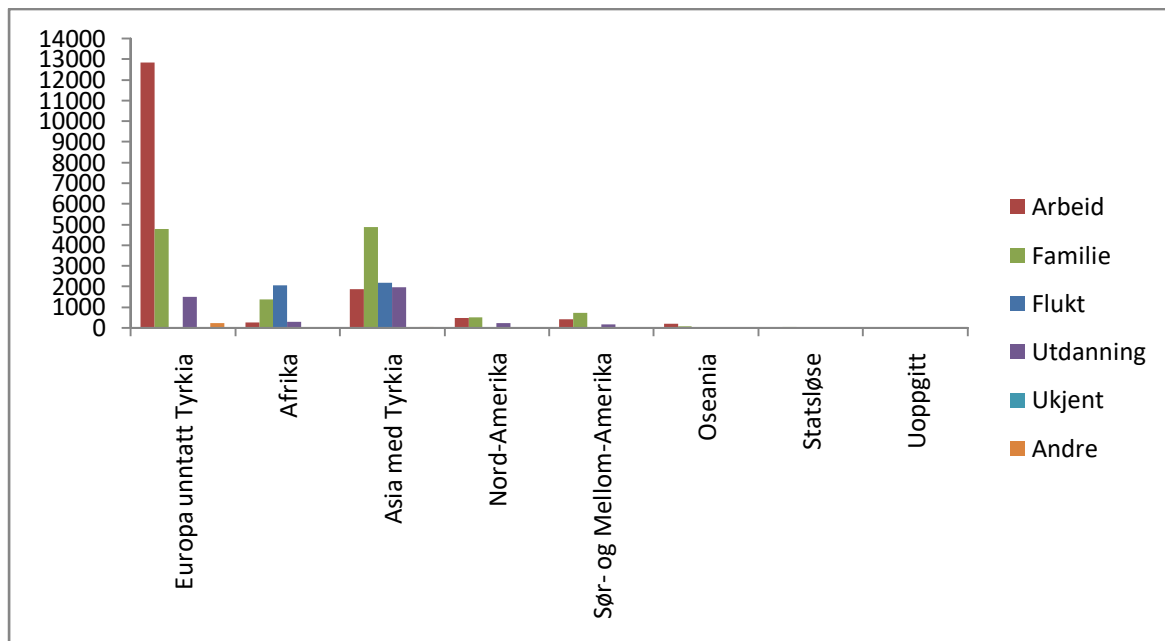
2.1 Innvandring

Det brukes flere definisjoner av selve begrepet innvandrer. Etter min mening er definisjonen SSB opererer med den mest riktige å bruke i denne oppgaven. Både innholdsmessig og i forhold til datasettet som blir brukt i denne oppgaven.

Innvandrere er personer som selv har innvandret til Norge, og er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre. Innvandrere omfatter ikke personer som er født i Norge. Personer som er født i Norge omtales aldri som innvandrere i SSB (Dzemarija, 2019).

SSB kategoriserer innvandrere blant annet etter begrunnelse for innvandring. Da kan vi snakke om følgende innvandringsårsak: arbeid, familie, flukt, utdanning og annet. Arbeidsinnvandrere er personer som har flyttet på grunn av arbeid, familieinnvandrere er personer som flytter til Norge på grunn av familiegjenforening, flyktninger er personer som flyttet på grunn av krig eller naturkatastrofer, utdanningsinnvandrere er personer som flytter til Norge på grunn av utdanning.

Figur 3: innvandringsårsak etter verdensdel innvandrere kommer fra, 2019 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-b. 07113: Innvandring, etter innvandringsgrunn, første statsborgerskap og innflyttingsår 1990 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07113/>)

Figur 3 viser innvandringsårsak, etter hvilken verdensdel innvandrerne kom fra. Den gjelder for året 2019, og gjelder førstegangsinvandrere med ikke-nordisk statsborgerskap. De fleste innvandrere som kom til Norge var arbeidsinnvandrere fra Europa unntatt Tyrkia. Innvandrere som kom fra Afrika kom pga flukt, mens personer fra Asia kom hovedsakelig på grunn av familiegjenforening.

2.2 Bosnere i Norge

På 90-tallet var flykntingtilstrømmingen i Europa veldig stor på grunn av krig i tidligere Jugoslavia. Hundretusenvis av mennesker flyktet fra dette området på grunn av krigshandlinger og brudd på menneskerettigheter. «Totalt har 1 million mennesker forlatt tidligere Jugoslavia etter krigens start. Av disse har 275000 (per august 1994) reist til EU- og EFTA¹-land» (Brochmann, 1995, s. 7).

¹ Det europeiske frihandelsforbud

Situasjonen førte til store forandringer i flyktningspolitikken i de fleste mottakerlandene. «Pågangen skulle begrenses med nye og presumptivt mer effektive midler: Flyktninger skulle innvilges midlertidig beskyttelse, returspørsmål kom i forgrunnen, og myndighetene i mottakerland skulle satse på å forebygge flukt i utgangspunktet» (Brochmann et al., 2010, s. 255).

Den første kontakten norske myndigheter fikk om et skrikende beskyttelsesbehov i Bosnia, var via allerede bosatte bosniere i Norge. De ba Justisdepartementet om hjelp til å få sine familier ut av Bosnia, og til trygghet i Norge (Brekke, 2001, s. 133). Da Sverige og Danmark innførte visumplikt for bosniske flyktninger, begynte tilstrømmingen til Norge. På den tiden satt Norge i gang en ny flyktningsmodell, og bosniere ble ”prøvekaniner” for denne modellen.

Norske myndigheter førte en politikk som fikk navnet ”det tosporete løpet”. Flyktninger med midlertidig beskyttelse skulle integreres best mulig i det norske samfunnet, så lenge de oppholdt seg i landet. De skulle bosette seg lokalt og få tilgang til både skole, utdanning, arbeid, norskopplæring og så videre. Samtidig skulle tilbakevendingsperspektivet vedlikeholdes fra det øyeblikket de ankom Norge. Det var altså snakk om både integrering og tilbakevending (Brochmann et al., 2010, s. 255). Bosniere fikk kun midlertidig opphold grunnet massefluktsituasjonen, noe som passet godt med den nye flyktningpolitikken som var aktuell på den tiden. I tillegg til dette antok norske myndigheter at konflikten i Bosnia var kortvarig og at retur skulle være mulig i nær fremtid. På den andre siden sikret norske myndigheter seg aktive samfunnsdeltakere i tilfelle tilbakevending ikke ble en mulighet. Dette skulle være til fordel for både tilflyttingsland og flyktningene.

Den 2. oktober 1993 innførte Norge visumplikt for bosniere, som et av de siste landene i Europa (Brochmann, 1995, s. 44). En av hovedårsakene til hvorfor visumplikt ble innført var nok antallet ankomne flyktninger. Myndighetene hadde ikke forventet så stor pågang, noe som skapte stort press på mottaksapparatet. Innføring av visumplikt førte til at flyktningtallene gikk ned.

Visumplikten ble introdusert sammen med ulike kompensatoriske ordninger: Det ble innført mer liberale regler for familiegjenforening for bosniere enn andre flyktninger, der det ble åpnet for en noe videre tolkning av hvilke kategorier familiemedlemmer man kan gjenforenes med (Brochmann, 1995, s. 44).

Denne perioden ble preget av stor framtidusikkerhet blant bosniere i Norge. De skulle integreres, men samtidig skulle de vendes tilbake når krigen sluttet. Krigen ble avsluttet med Dayton avtalen i 1995. Etter avtalen skulle landområdene deles på to entiteter: Republika Srpska og en bosnisk-kroatisk føderasjon. Men snart viste det seg at denne avtalen fungerte kun på papiret, og ikke i praksis. Ettersom de fleste flyktningene fra Bosnia kom fra grensenære områder, som etter Dayton avtalen stort sett ble kontrollert av andre nasjoner, vanskeliggjorde de lokale myndighetene tilbakevending. De var rett og slett ikke ønsket der.

Et eget tilbakevendingsprogram for bosniske flyktninger ble vedtatt i april 1996. Den individuelle støtten ved avreise ble satt til 15000 norske kroner per person. I tillegg ble det utbetalt 5000 norske kroner pr person ett år etter hjemkomsten, og det ble avsatt 5000 kroner pr person til lokal gjenoppbygging i Bosnia-Hercegovina. Ved utgangen av 1996 hadde drøyt 1000 flyktninger vendt tilbake til Bosnia-Hercegovina med støtte fra Norge (St.meld. nr. 17 (1996-1997), s. 28).

At det ikke var flere enn 1000 flyktninger som vendte hjem, skyldes sannsynligvis at de fleste bosniere hverken hadde hjem, skole eller arbeidsplasser å reise tilbake til. Bosnia var i stor grad "etnisk rensset" og mange bosniere innså at dersom oppdelingen av landet fortsatte, så hadde de små muligheter å vende tilbake til sitt hjemland (Brekke, 2001, s. 167). På den andre siden fikk de grunnleggende norskkunnskaper, begynte å jobbe, barna gikk på skole og de ble mer eller mindre en del av det norske samfunnet. Mine erfaringer fra samtaler med første generasjons bosniere i Norge viser at de fleste valgte det alternativet som var til det beste for familiens framtid, å bli igjen i Norge.

«Norske myndigheter besluttet høsten 1996 at de bosniske flyktningene skulle få erstattet den midlertidige beskyttelsen med en permanent oppholdstillatelse. Å vende tilbake til Bosnia skulle kun skje frivillig. Slik ble bosniere en varig del av det norske fellesskapet» (Dzemarija, 2016). Kollektiv beskyttelse, som bosniere fikk på daværende tidspunkt, innebar at deres rettigheter ikke var like som for andre flyktninger. Dette viste seg å være særlig problematisk med tanke på deres pensjon. Kravet om 40 års botid rammer den første generasjonen av bosniere i Norge.

2.3 Integrasjon av bosniere i Norge

Da bosniere ankom ble de ikke plassert i flyktningmottak. De fikk bosettingshjelp og ble spredt over hele landet. I 1994 sendte kommunalminister Gunnar Berge en henvendelse til kommunene rundt om i landet der han oppfordret til en "nasjonal dugnad" for å få bosatt de bosniske flyktningene (Brekke, 2001, s. 150). Takket være denne dugnaden, og "Hele Norge strategien", bosatte 294 av landets 435 kommuner flyktninger i årene 1994-1995 (Djuve & Kavli 2000, sitert i Brochmann et al., 2010, s. 250). Blant dem var også en rekke kommuner som aldri tidligere hadde mottatt flyktninger. Brekke mener at det kan være mange ulike årsaker til dette. Det faktum at bosniere kom fra Europa kunne ha en avgjørende rolle. Man kunne ha tenkt seg at de skulle ha glidd lettere inn i lokalmiljøet. I tillegg til dette så var denne gruppen fulgt av et rykte om at mange var høyt utdannende. Man kan ikke utelukke at det i enkelte tilfeller også lå økonomiske motiver bak (Brekke, 2001, s. 150). Kommunene hadde blant annet mottatt Husbankens tilskudd til bosetting av flyktninger. En undersøkelse viser at 87 % av kommunene hadde benyttet seg av dette tilskuddet. Ifølge samme undersøkelse hadde kommunene svært positiv vurdering av betydningen av etableringstilskuddet fra Husbanken. Noen påpekte også at tilskuddet var av stor politisk betydning for beslutningen i kommunene om å bosette flyktninger (Stamsø, 1999, s. 30).

Bosettingshjelpen fungerte slik at alle skulle få et sted å bo med normal standard. Den ideelle tanken bak denne politikken var mindre på hver, for å hjelpe flere. Den nøkterne standarden kunne samtidig fungere som en påminnelse til flyktningene at her skulle de få beskyttelse, men ikke noe liv i luksus (Brekke, 2001, s. 149).

Da de ble bosatt fikk de tilbud om norsk opplæring, og barna ble integrert i vanlig skole.

Det faktum at bosniere ble spredt til mange kommuner, og dermed ble tvunget til å bli en del av samfunnet, kunne ha vært en dytt i riktig retning mtp. integrering. I tillegg til dette ankom de fleste bosniere med barn som ble integrert i vanlige skoler, noe som var i seg selv kontaktskapende. Det å ha kontakt med naboer og andre medborgere, og bli en aktiv samfunnsdeltaker forbedret integrering. «Flere bosniere har kontakt med nordmenn enn de andre flyktningene. Det er også vanskeligere for de andre flyktningene å få kontakt med nordmenn enn det er for bosniere». (Stamsø, 1999, s. 69). De fikk lært språket og fikk tilgang til både utdannings- og arbeidssystemet. Etter å ha kommet fra en tilværelse hvor

man kjempet for sitt eget liv, var disse mulighetene sikkert svært fristende. «De viktigste faktorene for integrering er arbeid, utdanning, språk, å ha barn, og opplevelsen av å bli akseptert. Det er nasjonale forskjeller mtp. integrering. Det har vært lettere for bosniere enn for de andre flyktninger å bli en del av nærmiljøet» (Stamsø, 1999, s. 70).

2.4 Møtet med det norske

For mange bosniere som kom i denne perioden var dette en traumatisk opplevelse. De fleste som kom til Norge, hadde ingen forkunnskap om landet, og det kunne være tilfeldigheter som avgjorde at de havnet nettopp her. Familien til mannen min havnet i Norge fordi de måtte flykte fra hjemmet sitt og hadde valget mellom USA og Norge (det var de eneste landene som tok imot bosniske flyktninger på daværende tidspunkt). De valgte Norge fordi det var nærmere hjemlandet.

Ikke minst var værforholdene annerledes enn i Bosnia, noe som satte sitt preg på flyktningene. Jeg husker fortsatt en samtale med en familievenninne som kom til Norge fra et av de varmeste stedene i Bosnia-Hercegovina, og som ble plassert i Oppdal kommune. Hennes store sjokk var å våkne opp dagen etter ankomst, og se snø på bakken - midt på sommeren. Som mange andre bosniere hadde hun og familien kun sommerklær med seg. I ettertid har værforholdene vist seg å være en av de hyppigere årsakene for flytting blant bosniere. «For bosniere er ønske å bo i et område med bedre klima den hyppigste årsaken til ønske om å flytte..» (Stamsø, 1999, s. 82).

Det er også viktig å nevne at den tosporede politikken norske myndigheter hadde på den tiden satte sitt preg på første generasjonen av bosniere i Norge. Framtidsusikkerheten varte i mange år. Ikke minst det faktum at de fleste hadde deler av familien i den krigsherjede Bosnia, noe som gjorde det vanskelig «å være til stede». Både hjertet og tankene ble igjen i hjemlandet.

3. Teori og tidligere forskning

Jeg skal i dette kapitlet gjennomgå tidligere forskning og litteratur på området. Kapitlet begynner med forklaring av selve begrepet integrering, og integreringstiltak norske myndigheter finansierer med formål om å fremme integrering.

3.1 Integrering

Begrepet integrering kan brukes i mange sammenhenger. «Grunnleggende handler integrasjon om prosesser som knytter individet til samfunnet (økonomisk og sosialt), og skaper tilhørighet, handlingsmuligheter og identifikasjon» (Brochmann, 1997, s. 139). I politikk og forskning har begrepet blitt brukt som en betegnelse på målet om likestilling mellom minoritet og majoritet. I denne forstand blir integrering noe man kan ha mer eller mindre av, og det kan måles. Den vanligste måten å måle dette på er gjennom levekårsdata der man sammenligner hvordan ulike innvandrergupper skårer i en rekke dimensjoner – sysselsetting, boligstandard, deltakelse i utdanning, organisasjonsmedlemskap – i forhold til befolkningen (Hagelund & Loga, 2009, s. 16). «Økonomisk integrering dreier seg om å ha samme levekår og deltakelse i arbeidslivet og i utdanningssystemet som befolkning for øvrig» (NOU 2011:14, 2011, s. 28).

Likevel har verken EU eller FN en offisiell definisjon på integreringsbegrepet. SSB opererer heller ikke med noen definisjon på integrering. Det som er vanligst er måling av innvandrere på flere ulike arenaer og sammenligning med befolkningen i sin helhet uten å ta stilling til dets definisjon.

Gjennom årene har norske myndigheter utviklet en rekke tiltak for å forbedre integrering av voksne innvandrere. Bolig og bosettingshjelp, norskopplæring og inntektssikring er tre viktige tiltak.

3.1.1 Bolig og bosettingshjelp

Bosettingshjelp er en ordning hvor flyktninger får hjelp av innvandringsmyndigheter og kommuner med å bosette seg. Norske myndigheter har hatt et mål om å spre flyktningene i landet. «Flyktningrådet opererte med en målsetning om at det burde bo 10-15

flyktningfamilier i hver bosettingskommune.» (St.meld.nr. 81 (1967-68), sitert i Brochmann et al., 2010, s. 250). På 90-tallet var dette i tråd med den aktuelle strategi som het Hele Norge -strategien (Brochmann et al., 2010, s. 249). Hensikten med den, som forklart ovenfor, var å få med flere kommuner å bli til mottakerkommune og på den måten spre flyktninger i landet. Mottakerkommuner mottok en rekke tilskudd for å dekke utgifter som oppstod som følge av flyktningbosetting. Disse tilskuddene gjaldt blant annet tilskudd til norskopplæring og integrering. «Integreringstilskudd er ment å dekke utgifter til sosialhjelp, introduksjonsstønad, helseutgifter og administrasjon» (NOU 2011:7, 2011, s. 89).

3.1.2 Norskopplæring

Språkferdigheter er en avgjørende faktor for samfunnsdeltakelse. Med språkgrunnlag har en mulighet til å unngå isolasjon og bli et aktivt medlem av samfunnet, finne seg en jobb, mestre hverdagslivet, bli en del av barnas utdanning osv.

Flyktningene får tilbud om norskopplæring, og antall undervisningstimer har variert opp igjennom historien. Timerammen for flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag ble i 1987 utvidet til 500 timer, og til 750 i 1991. Gjennom det meste av 1990-tallet hadde Norge et system der innvandringsårsak var bestemmende for omfang den enkeltes norskopplæring skulle ha (Drøpping & Kavli, 2002, s. 30).

Mange kommuner stilte krav om antall norsktimer for å få økonomisk ytelse.

3.1.3 Inntektssikring

Innvandrere, og dermed flyktninger, skal ha samme muligheter for å forsørge sin familie gjennom et lønnet arbeid som alle andre norske innbyggere. Hjelp til selvhjelp var motto for flyktningarbeid fra første stund (Brochmann et al., 2010, s. 250).

Yrkesdeltakelsen blant innvandrere er lavere, og den registrerte arbeidsledigheten er langt høyere blant innvandrere enn i befolkningen for øvrig (St.meld. nr. 17 (1996-1997), s. 56).

Uansett har regjeringen, historisk sett, sikret en rekke tiltak for å bedre levekårssituasjon blant innvandrere. For å bedre situasjonen har norske myndigheter innført introduksjonsprogrammet, og i dag er det kommunens viktigste virkemiddel for å kvalifisere nyankomne innvandrere (NOU 2011:7, 2011, s. 89). Målgruppen for denne ordningen er blant annet flyktninger.

3.2 Tidligere forskning

Det er klart at innvandrere skal integreres i det norske samfunnet. Høy arbeidslivsdeltakelse er en av de viktigste faktorene for både velferdsstatens bærekraft og for integrering av voksne innvandrere. De er ofte svakere i forhold til resten av befolkningen når det gjelder forutsetninger for arbeidslivsdeltakelse. Ikke alle innvandrere som kommer til Norge er høyutdannede, har yrkeserfaring og kan fremmede språk. Mange har ikke-europeisk utseende. Alt dette gjør at de er mindre attraktive som arbeidstakere, og ikke minst utsatte for diskriminering. Dette gjelder kanskje særlig flyktninger.

Det er en selvfølge at integrering av flyktninger fører til store administrative og økonomiske kostnader, og at det belaster statens budsjett ytterligere. En analyse gjort av ECON Senter for økonomisk analyse viste at flyktninger medførte en nettoutgift på mellom 3,5 og 4 milliarder kroner i 1993 (St.meld. nr. 17 (1996-1997), s. 12).

Erfaringer viser at integreringspolitikken ikke alltid er en avgjørende faktor for integrering. Et ønske om å bli en del av samfunnet er også viktig. Sterke bånd til opprinnelseslandet kan svekke ønsket om å bli integrert i tilflyttingslandet. En undersøkelse av tyrkiske innvandrere i Sverige viser at de er dårlig integrert i det svenske samfunnet, både kulturelt, emosjonelt og når det gjelder sysselsetting. De tyrkiske innvandrerne og deres svenskfødte barn uttrykker liten tilhørighet til Sverige, er relativt uinteressert i høyere skolegang, unngår krysskulturelle ekteskap og etablerer sjelden vennskap med svensker. På den andre siden pleier de båndene til Tyrkia. Det tegnes et bilde av en innvandrergruppe med en segregeringsstrategi i forhold til tilflyttingslandet (Bayram N., Nyquist H., Thorburn D. og Bilgel N., 2009, sitert i Blom, 2010, s. 60). Liknende beskrivelser foreligger for tyrkiske innvandrere i Tyskland (Diehl C. og Schnell R., 2006, sitert i Blom, 2010, s. 60).

En studie gjort av SSB viste at registrerte arbeidsledige blant innvandrere i 4. kvartal 2018 var 5,4 %, mens den var på 1,6 % for resten av befolkningen (Fedoryshyn & Aamodt, 2019). Dersom man sammenligner innvandrere fra ulike regioner, kan man se store forskjeller. Arbeidsledigheten blant innvandrere fra Norden beveget seg noenlunde i takt med den generelle ledigheten, med et lite påslag. Innvandrere fra Vest-Europa hadde noe høyere ledighetsrate. Når det gjelder innvandrere fra Øst-Europa og EU Øst-Europa har arbeidsledigheten hatt en nedadgående trend siden 2003 (Cappelen & Tveter, 2009). Ifølge

samme studie har arbeidsledigheten av innvandrere fra Bosnia vært stabil frem til 2003, men har siden falt fra et nivå på 12-13 % helt ned til 3 %. Studien har benyttet tallene fra 3. kvartal 2001 til 3. kvartal 2008.

Man kan tenke at faktorer som botid, innvandringsårsak, utdanning og språkferdigheter spiller stor rolle med tanke på framtidig arbeid.

En studie gjort av Norsk institutt for by- og regionforskning viste at andelen sysselsatte innvandrere øker med lengden på botid i landet (St.meld. nr. 17 (1996-1997), s. 12).

Innvandringsårsak kan også påvirke adgang til yrkeslivet. Studier viste at arbeidsinnvandrere hadde større sjanse for å bli en del av arbeidslivet (Blom, 1998, sitert i Blom, 2010, s. 63). En del studier viste også at såkalte overføringsflyktninger var blant den minst integrerte i arbeidslivet (Blom, 2004, sitert i Blom, 2010, s. 63).

Erfaring viser at utdanningen spiller stor rolle når det gjelder arbeid. Flyktningene med kun grunnskole hadde lavest andel sysselsatte. På den andre siden hadde flyktninger med videregående eller høyere utdanning tatt i Norge sysselsetting på bare noen få prosentpoeng under hele befolkningen (Olsen, 2017, s. 4).

I tillegg til disse faktorene er også språkbeherskelse en av de viktigste faktorene når det gjelder både integrering og arbeidslivsdeltakelse.

En studie fra 2016 er særlig relevant for denne oppgaven. Studien er gjort på bosniere i Norge, og deres integrering. Den sammenligner flyktninger fra Bosnia med andre flyktninger, og personer med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina med hele befolkningen.

Denne forskningen viste blant annet følgende (Dzemarija, 2016):

- Bosettingsmønstre blant bosniere viser at denne gruppen er mer bofast enn andre innvandringsgrupper,
- Bosniere er relativt spredt rundt om i landet,
- I 2016 hadde tre av fire bosniere norsk statsborgerskap,
- Både bosniere og deres norskfødte barn er svært synlige i utdanningssystemet i Norge,
- Norskfødte med innvandreforeldre fra Bosnia-Hercegovina deltar i høy grad i høyere utdanning,

- Det samme gjelder arbeidsliv hvor både kvinner og menn deltar i høy grad.

4. Metode

Dette kapittelet har til hensikt å beskrive og begrunne metodevalg i denne oppgaven, Kapittelet har ni delkapitler. Innledningsvis redegjøres det for valg av metode, datautvalg og beskrivelse av utvalget. Deretter følger et delkapittel som tar for seg utvalgte variabler som etter min mening indikerer hvordan integreringen går, og et delkapittel som beskriver analyseprosessen. Avslutningsvis kommer to delkapitler som drøfter validitet og reliabilitet.

Virkelighet kan undersøkes ved bruk av kvalitative og kvantitative metoder. «Både den kvalitative og den kvantitative tilnæringsmåte har som sikte å bidra til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler innafor dette» (Holme & Solvang, 1996, s. 73). Samfunnsvitenskapelig metode dreier seg om å samle inn, analysere og tolke data, og dette er en sentral del av empirisk forskning. De viktigste kjennetegnene ved metode / empirisk forskning er systematikk, grundighet og åpenhet (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016, s. 25).

En kvantitativ metode baserer seg på tall og objektive registreringer av ulike fenomen. Avhengig av hvilke data som er tilgjengelig eller samlet inn, kan man ut fra datagrunnlaget blant annet beskrive nåsituasjon, lese sammenhenger og tendenser eller trender.

En kan si at kvalitativ metode er mindre opptatt av årsakssammenhenger og mer opptatt av å forstå eller beskrive hvordan mennesker oppfatter verden og hvilke relasjoner betyr for oss (Johannessen et al., 2016, s. 95).

4.1 Valg av metode

Denne masteroppgaven dreier seg om integrering av bosniere i Norge. Jeg utfører en retrospektiv kvantitativ undersøkelse av integrering av bosniere i Norge over en nestemt tidsperiode, basert på registerdata fra SSB. Studien skal både si noe om utviklingstendenser over tid, men også gi et bilde av dagens status.

Metodeutvalget styres av problemstillingen. Da jeg skulle velge metode var det for meg viktig å få opplysninger om mange undersøkelsesenheter. Det høye antallet av bosniere i Norge, samt antallet av individer som hører til utvalgte sammenligningsgrupper tilsier at ved

å bruke den kvantitative metoden, vil jeg få kunnskap og innsikt som er representativ for hele gruppen.

En kvantitativ tilnærming egner seg fordi den gir meg en god integreringsbeskrivelse av bosniere i Norge ved å sammenligne bosniere med utvalgte grupper, med bruk av utvalgte indikatorer, mens kvalitativ tilnærming typisk kan gi meg bakgrunnsinformasjon og forklaring på hvorfor integreringen er som den er. «Kvalitativ forskingsstrategi er basert på rik og dyp informasjon om et lite antall analyseenheter, mens kvantitativ metode fyller datamatriksen med tall som analyseres ved hjelp av statistiske analyseteknikker» (Ringdal, 2013, s. 105).

Dessuten er en stor fordel av kvantitativ metode representativitet. At denne undersøkelsen baserer seg i hovedsak på registerdata fra SSB, noe som inkluderer data om mange individer, unngår jeg skjevhet en kan få ved bruk av få undersøkelsesenheter.

4.2 Datautvalg

Data som ligger til grunn i denne oppgaven består av tellinger, og ikke subjektive vurderinger og beskrivelser.

Utvalget mitt inkluderer innvandrere med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina og sammenligningsgrunnlaget er alle innvandrere og hele befolkningen i Norge, som SSB har informasjon om. Resultatene vil derfor være representative for hele befolkningsgruppen.

Data er hentet fra SSB, og klassifiseres som foreliggende data (sekundær data) (Ringdal, 2018, s. 118). SSB henter opplysninger fra forskjellige offentlige registre. Disse brukes for å lage statistikk om det norske samfunnet. Statistikken beskriver grupper og ikke enkeltpersoner.

I denne oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i innsatsområder og mål i den norske integreringsstrategi 2019-2022. Regjeringen Solberg har som sitt mål å øke arbeids- og samfunnsdeltakelse blant innvandrere. Integreringsstrategien har fire innsatsområder.

Innsatsområder av regjering Solberg er (Kunnskapsdepartementet, 2018):

- utdanning og kvalifisering,
- arbeid,

- hverdagsintegrering,
- retten til å leve et fritt liv.

Jeg velger å fokusere på de første to, dvs. utdanning og arbeid. Etter min mening viser utdanning og arbeid godt hvilken vei integreringen går. Hverdagsintegrering som dreier seg om subjektiv opplevelse av tilhørighet og deltakelse i samfunnsliv samt forebygging av negativ sosial kontroll er vanskeligere å operasjonalisere, samtidig kan innsamling av data være utfordrende og kostbart. Dette kunne ha vært tema for en ny undersøkelse blant disse befolkningsgruppene.

For å kunne se på integreringsutvikling har jeg tatt utgangspunkt i tidsperioden fra 2010 og frem til 2019, der data tillater det. Der hvor data var fordelt kvartalsvis valgte jeg å bruke det fjerde kvartalet i det året jeg skulle analysere. Data er kjønnsfordelt der hvor det ikke var datautfordringer.

Imidlertid hadde jeg en del utfordringer med data. Dette grunnet at en del data om befolkningsstatistikk på SSB ikke er differensiert på landbakgrunn. Data er istedenfor presentert per landsgruppe på grunn av konfidensialitetsreglene i SSB.

4.3 Beskrivelse av utvalget

4.3.1 Innvandrere fra Bosnia

Personer som er omtalt som innvandrere fra Bosnia-Hercegovina er personer som har landbakgrunn fra Bosnia-Hercegovina og har to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist personer som har verken foreldre eller besteforeldre født i Norge. Ifølge SSB tilsettes landbakgrunn med utgangspunkt i opplysninger om eget, mors, fars eller besteforelderens fødeland. Dersom mor og far har forskjellige fødeland er det morens fødeland som blir valgt (Statistisk sentralbyrå, u.å.-s). I denne oppgaven er denne befolkningsgruppen omtalt ofte som bosniere eller personer med innvandrerbakgrunn fra Bosnia.

Norskfødte med innvandrerforeldre fra Bosnia er personer som er født i Norge. Dette er en relativt ung gruppe. Innvandrere fra Bosnia kom til Norge fra 1993-1995, dette innebærer at de eldste i denne gruppen er i 25-årene i dag. Siden jeg tar i betraktning tidsperioden fra 2010,

er de mellom 15-25 år gamle. Få personer er over 67. Dette vil si at de fleste bosniere i Norge nå bør være enten en del av utdannings- eller arbeidslivet.

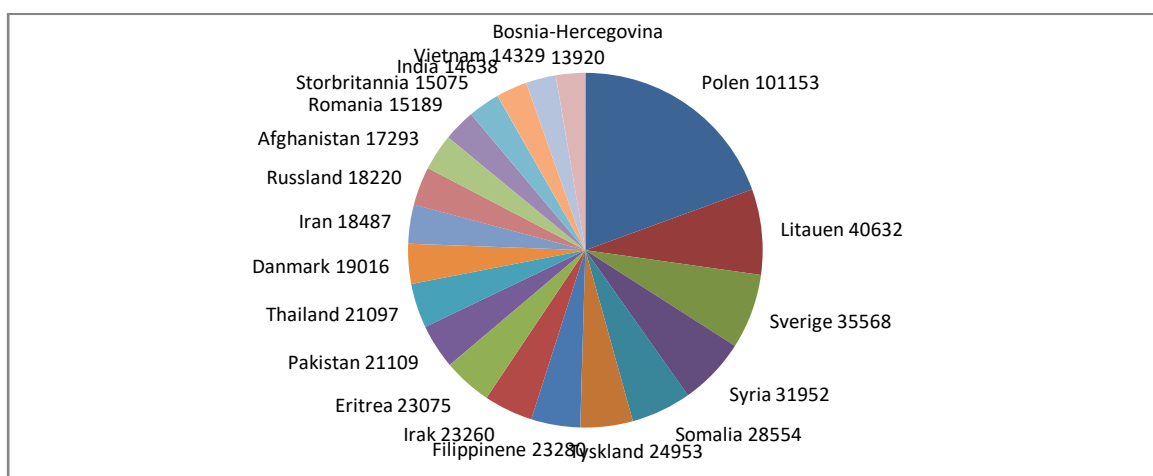
Denne gruppen er fordelt på kjønn der data tillater det. Imidlertid når det gjelder data som ikke er kjønnsfordelt, antar jeg at kjønnsfordelingen ligner på kjønnsfordelingen i Norge, da bosniere ankom som hele familier. Dette kunne jeg ikke undersøke, da tallene ikke er åpent tilgjengelige på SSB sine nettsider. Det har ikke vært aktuelt å særbestille datasett fra SSB, på grunn av tid og økonomisk ramme for denne oppgaven.

I oppgaven er innvandrere fra Bosnia ofte omtalt som flyktninger fra Bosnia. I denne oppgaven skal disse anses som samme gruppe. I all hovedsak var innvandring fra Bosnia en konsekvens av krigen i det tidligere Jugoslavia. Det har ikke vært stor innvandring fra Bosnia før krigen, heller ikke etter.

4.3.2 Innvandrere

Innvandrere er definert som personer som er født i utlandet og har 2 utenlandske foreldre og 4 utenlandske besteforeldre (Dzemarija, 2019). I denne oppgaven er denne gruppen ofte omtalt som personer med innvandrerbakgrunn eller innvandrere i alt.

Denne befolkningskategori inkluderer kategori ”innvandrere fra Bosnia-Hercegovina”. Siden bosniere utgjør kun 1,7 % av alle innvandrere i Norge, har jeg bestemt meg for å bruke data som de er, og ikke trekke denne befolkningskategori fra kategori innvandrere.

Figur 4: Landbakgrunn av 20 største innvandringsgrupper i Norge. År 2020 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-k. Befolkningen etter innvandringskategori og landbakgrunn. Hentet fra <https://www.ssb.no/innvbef>)

Figur 4 viser landbakgrunn for de 20 største innvandringsgruppene i Norge. Polakkene er den største innvandrergruppe i Norge. Bosniere ligger på plass nummer 20.

4.3.3 Hele befolkningen

Hele befolkningen omfatter personer som er registrert som bosatt i Norge. På bakgrunn av dette er denne befolkningskategori i denne oppgaven omtalt ofte som personer bosatte i Norge eller Norges befolkning. Selv om hele befolkningen inneholder kategori innvandrerbefolkning, er norske fortsatt majoritet nasjonalt sett. Dette gjelder imidlertid ikke alle landsdeler, for eksempel enkelte bydeler i Oslo. Siden jeg i analysen tar for meg hele landet, så velger jeg å ikke trekke innvandrerbefolkningen fra hele befolkningen.

4.4 Variabler og variabelbeskrivelser

Som allerede nevnt ovenfor er integrering et komplisert begrep og jeg har ikke funnet en offisiell definisjon på det. Selv om det ikke er tatt stilling til selve begrepet har SSB i den tidligere forskningen målt det gjennom innvandrerdelaktelse på ulike arenaer i samfunnet. I denne oppgaven har jeg valgt å bruke befolkningssammensetning, utdanning og arbeid som variabler.

For å kunne se på integreringsutvikling har jeg tatt utgangspunkt i tidsperioden fra 2010 og fram til 2019, der data tillater det.

4.4.1 Befolkningssammensetning

Befolkningsutvikling av bosniere i Norge

Ulike aldersgrupper har ulike utfordringer og økonomiske konsekvenser for samfunnet. Netto overføringer er avhengig av alder. Yrkesaktive individer bidrar til finansiering av barn og pensjonister. Økningen av de eldste i denne gruppen fører til økte kostnader i for eksempel omsorgstjenester. På den andre siden er barn en framtidig ressurs og skal bidra til finansiering av velferdsstaten i framtiden. Ved å se på befolkningssammensetning og befolkningsutvikling kan man danne et grunnlag for framtidig utvikling.

Først skal jeg belyse innvandrings- og utvandringsutvikling av bosniere i Norge. Jeg tar litt større tidsperiode i betraktning for å vise det store bildet. Jeg ønsker å se om det fortsatt er

stor tilflytting av bosniere til Norge. Data er ikke kjønnsfordelt da det var viktig for meg å se selve befolkningsutviklingen av bosniere i Norge, og ikke kjønnsfordelingen.

Deretter presenterer jeg vekst i antallet av norskfødte med innvandrerforeldre fra Bosnia. Jeg tar med i betraktningen tidsperioden 2010-2020.

Alderssammensetning

Etter å ha presentert data om befolkningsutvikling av bosniere i Norge så laget jeg en befolkningspyramide hvor jeg undersøkte om det var noen forskjell i alderssammensetningen av bosniere og deres norskfødte barn, personer med innvandrerbakgrunn og deres norskfødte barn, og bosatte i Norge. Norskfødte var inkludert i analysen for å unngå skjevhet som kunne oppstå dersom disse ble utelatt.

Aldersgruppene er delt inn i følgende kategorier; 0-5 år, 6-15 år, 16-19 år, 20-66 år og 67 år og eldre. Da jeg skulle lage en slik analyse møtte jeg på store utfordringer mtp. datatilgjengelighet. Jeg klarte kun å finne data som gjaldt for året 2017, og det var ikke kjønnsfordelt. Jeg tok i utgangspunkt at kjønnsfordelingen ikke ble endret nevneverdig på så kort tid. Tallene er for befolkningstall per 1. januar 2017, og jeg valgte å presentere disse i prosenter.

Jeg ville se om det fantes forskjell i alderssammensetningen blant befolkningsgruppene som ble sammenlignet i denne oppgaven. Dette fordi alderssammensetningen påvirker både utdanning og arbeid.

4.4.2 Utdanning

Utdanningsnivå er en viktig faktor som er med på å bestemme både yrkestilknytning og yrkesinntekt. Den varierer fra land til land og den endres over tid.

SSB operer med følgende nivådefinisjoner (Statistisk sentralbyrå, 2020a):

- Grunnskolenivå: Den omfatter barnetrinn (1.-7. årstrinn) og ungdomstrinn (8.-10. årstrinn),
- Videregående skolenivå: Den bygges på grunnskoleutdanning, og kan være studieforbereidende eller yrkesfaglig,
- Fagskolenivå: utdanning som bygges på videregående skole, men er ikke godkjent som universitets- og høgskoleutdanning,

- Universitets- og høghskolenivå kort: omfatter alle som fullfører universitets- eller høghskoleutdanning i en varighet på inntil fire år,
- Universitets- og høghskolenivå lang: omfatter alle som fullfører universitets- eller høghskoleutdanning i en varighet på mer enn 4 år,
- Ingen utdanning: omfatter i hovedsak innvandrere som selv har oppgitt at de ikke har fullført barne- eller ungdomsskole,
- Uoppgitt utdanning: omfatter alle personer som SSB mangler utdanningsinformasjon på.

SSB har datamateriale for personer som tar sin utdanning i Norge. Imidlertid mangler SSB opplysninger om mange innvandrere, og tallene fra 2014 inneholder beregnede verdier.

Ifølge SSB omfatter befolkningens utdanningsnivå personer registrert bosatt i Norge per 1. oktober og som er i aldersgruppen 16 år og eldre ved utgangen av rapporteringsåret. Det registreres i tillegg 15-åringer som har fullført grunnskolen eller som har startet i en utdanning utover grunnskolenivå (Statistisk sentralbyrå, 2020a). Med bakgrunn i dette har jeg valgt å fokusere på de tre befolkningsgruppene som er nevnt ovenfor.

For å kunne sammenligne bosniere med de andre to befolkningsgruppene tar jeg i betraktning samme tidsperiode, dvs. fra 2010-2019. I statistikken er fagskolenivå inkludert til og med året 2015.

4.4.3 Arbeid

Arbeid er en av regjeringens viktigste innsatsområder, og er etter min mening en av de viktigste integreringsfaktorene. Dersom man har lønnet arbeid, så betaler man skatt og bidrar på den måten til velferds-Norge. Det å være i jobb har også andre fordeler, som å få muligheten til å utvide sitt sosiale nettverk og samtidig forbedre sine norskkunnskaper.

I tillegg til dette medbringer arbeid økonomisk selvstendighet, og motvirker fattigdom. Dersom man har familie, er inntekt en avgjørende faktor for barnas integrering. Når foreldre har mer å rutte med kan barn ta del i ulike fritidsaktiviteter. Etter min mening er fritidsaktiviteter en av de viktigere arenaer for barnas integrering i samfunnet.

For å få større innsikt i yrkesdeltakelse av befolkningsgruppene som er med i analysen bestemte jeg meg for å se på sysselsetting, arbeidsledighet, deltakelse på arbeidstiltak og

inntekt. Jeg ønsket å undersøke om bosniere skilte seg fra innvandrere og hele befolkningen i yrkesdeltakelse. Jeg tok i utgangspunkt tidsperioden 2010-2019. Enkelte tallgrunnlag var kvartalsvis fordelt, og i det tilfellet brukte jeg tallene fra siste kvartalet.

Sysselsetting

Sysselsetting er begrep som omfatter folk i arbeid. Sysselsatte regnes i prosent av personer.

Ifølge SSB omfatter sysselsatte følgende (Statistisk sentralbyrå, 2020c):

- Personer som utfører inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i referanseuka, og personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende grunnet sykdom, ferie, lønnet permisjon.
- Personer som er inne til førstegangsmilitærtjeneste, regnes som sysselsatte.
- Personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte.

Ifølge SSB har i 2006 aldersgrensen for å bli regnet som sysselsatt gått ned fra å være 16 år, til å være 15 år. Aldersdefinisjonen ble også endret fra alder ved utgangen av året til alder ved referansetidspunktet (Statistisk sentralbyrå, u.å.-p).

Arbeidsledighet

Ifølge SSB er yrkesaktiviteten, eller arbeidsstyrken summen av de arbeidsledige og sysselsatte (Statistisk sentralbyrå, 2018). Arbeidsledige regnes i prosent av arbeidsstyrken.

Arbeidsledige er personer uten inntektsgivende arbeid som forsøkte å skaffe seg slikt arbeid i løpet av de siste fire ukene, og som kunne ha påtatt seg arbeid i løpet av referanseuka eller de to påfølgende ukene (Statistisk sentralbyrå, 2018).

Deltakelse på arbeidstiltak

Deltakere på arbeidstiltak er stort sett sårbare befolkningsgrupper. Arbeidsmarkedstiltakene legger til rette for et velfungerende arbeidsmarked som er karakterisert med høy sysselsetting og lav arbeidsledighet. Den kan grovt fordeles i tre kategorier: ordinære deltakere, nedsatt arbeidsevne på tiltak, og nedsatt arbeidsevne ikke på tiltak (Statistisk sentralbyrå, u.å.-q). I 2017 har Stortinget i saldert budsjett bevilget i alt 9,2 mrd kroner til arbeidsmarkedstiltak (Arbeids- og sosialdepartementet, 2017).

Konkurransen om jobbene økes grunnet flere utdannede folk, høyere krav om datakunnskaper enn tidligere, samtidig som innvandring øker og behov for jobber med lav utdanning kan ha vært mindre enn tidligere. Dette fører til at flere er mer sårbare, blant annet innvandrere. Siden tall som er botidsspesifisert for deltakere på arbeidstiltak med bakgrunn fra Bosnia ikke er offentliggjort for enkelte år, velger jeg derfor å utelate denne botidsspesifiserte analysen.

Inntekt

For å belyse om det er noen inntektsforskjeller mellom bosniere, innvandrere og Norges befolkning, har jeg sammenlignet inntekt etter skatt per forbruksenhet, EU ekvivalensskala. SSB definerer den som summen av husholdningens skattepliktige og skattefrie inntekter, fratrukket skatt, fordelt på antall forbruksenheter i husholdningen (Statistisk sentralbyrå, u.å.-r). Antall forbruksenheter er relatert til antall medlemmer i husholdningen. «Antall forbruksenheter er beregnet ved bruk av EUs ekvivalensskala, der første voksne får vekt lik 1, neste voksne vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3. En husholdning på to voksne og to barn har dermed 2,1 forbruksenheter ifølge EU-skalaen» (Statistisk sentralbyrå, u.å.-r).

Der hvor det var tilgjengelig, brukte jeg kjønnsfordelt data. Jeg var interessert i å undersøke om det var noen inntektsforskjeller blant mine utvalgte befolkningsgrupper. Aldersgruppen jeg tok med i betraktingen var i alderen 15-74 år.

4.5 Validitet

«Et sentralt spørsmål er hvor godt, eller relevant, data representerer fenomenet» (Johannessen et al., 2016, s. 66). Integrering er et vanskelig, omdiskutert og aktuelt begrep. Selv om det er veldig aktuelt i både politiske miljøer og forskningsmiljøer har det ikke en ordentlig definisjon. Tidligere har man sammenlignet og målt innvandrere med hele befolkningen på ulike arenaer, selv om konkret definisjon mangler. Jeg velger å gjøre det samme.

I denne oppgaven har jeg tatt i utgangspunkt innsatsområder og mål i den norske integreringsstrategi 2019-2022. Regjeringen Solberg har for mål å øke arbeidsdeltakelse blant innvandrere gjennom utdanning og kvalifisering.

Innsatsområder av regjering Solberg er:

- utdanning og kvalifisering
- Arbeid
- Hverdagsintegrering
- Retten til å leve et fritt liv

Jeg valgte å fokusere på de første to; utdanning og arbeid. Etter min mening er utdanningsnivå og arbeid gode indikatorer for hvilken retning integreringen går. I tillegg til dette så tok jeg i betraktning befolknings sammensetning da jeg mener at den kan være en mulig confounder.

Hverdagsintegrering som dreier seg om subjektiv opplevelse av tilhørighet og deltakelse i samfunnsnivå, samt forebygging av negativ sosial kontroll, er vanskeligere å operasjonalisere og innsamling av data kan være utfordrende, og utenfor tids- og økonomisk ramme for denne oppgaven.

4.6 Reliabilitet

Et sentralt spørsmål i all forskning er datas reliabilitet. Denne reliabiliteten knytter seg til nøyaktigheten av data, hvilke data brukes og hvordan de samles og bearbeides (Johannessen et al., 2016, s. 36).

SSB samler inn opplysninger gjennom ulike offentlige registre og egne undersøkelser. Data fra SSB omtales som data med høy kvalitet. Kvalitetsarbeid i SSB er underlagt retningslinjene for europeisk statistikk. Den består av 15 prinsipper med underliggende indikatorer. I tillegg til kvalitetskrav inneholder disse retningslinjene krav til institusjoner som produserer statistikk (Statistisk sentralbyrå, u.å.-n). I Norge er offentlige institusjoner pliktige å gi fra seg statistikk etter Statistikkloven. Statistikkrådet består av 25 institusjoner som er produsenter av offisiell statistikk. Denne inkluderer blant annet UDI, NAV, Skattedirektoratet osv.

I tillegg samler SSB inn data med jevne mellomrom, noe som gjør at en kan se utviklingen over tid.

4.7 Analyse

Etter å ha samlet inn data fra SSB, har jeg brukt kvantitativ metode og deskriptiv statistikk. Deskriptiv statistikk ble brukt for å beskrive data i oppgaven. Dataene er samlet i løpet av en tre måneders periode, mer spesifikt fra september til november 2020.

Behandlingen av innsamlende data ble gjort i Excel.

I resultatkapittelet er funn presentert i figurer og tabeller, i prosenter og andeler, og fordelt på befolkningsgrupper.

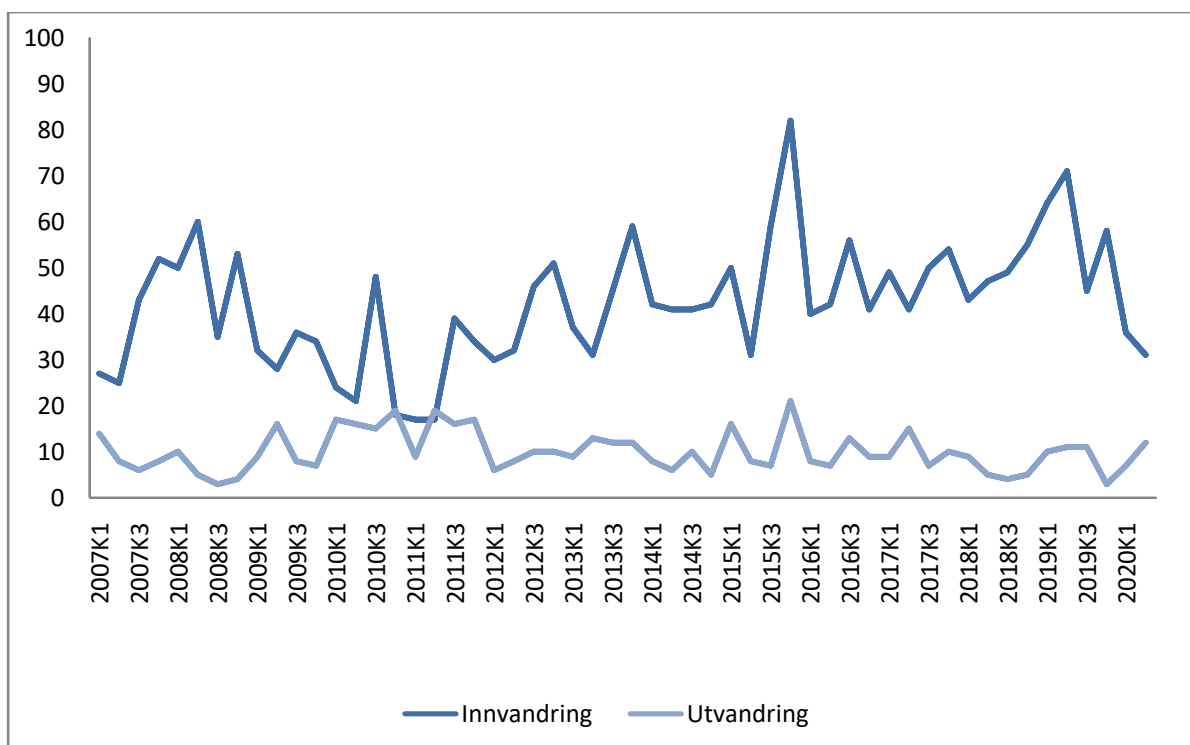
Med utgangspunktet i presenterte data, drøftes funnene videre i diskusjonskapitlet.

5. Resultater

5.1 Befolknings sammensetning

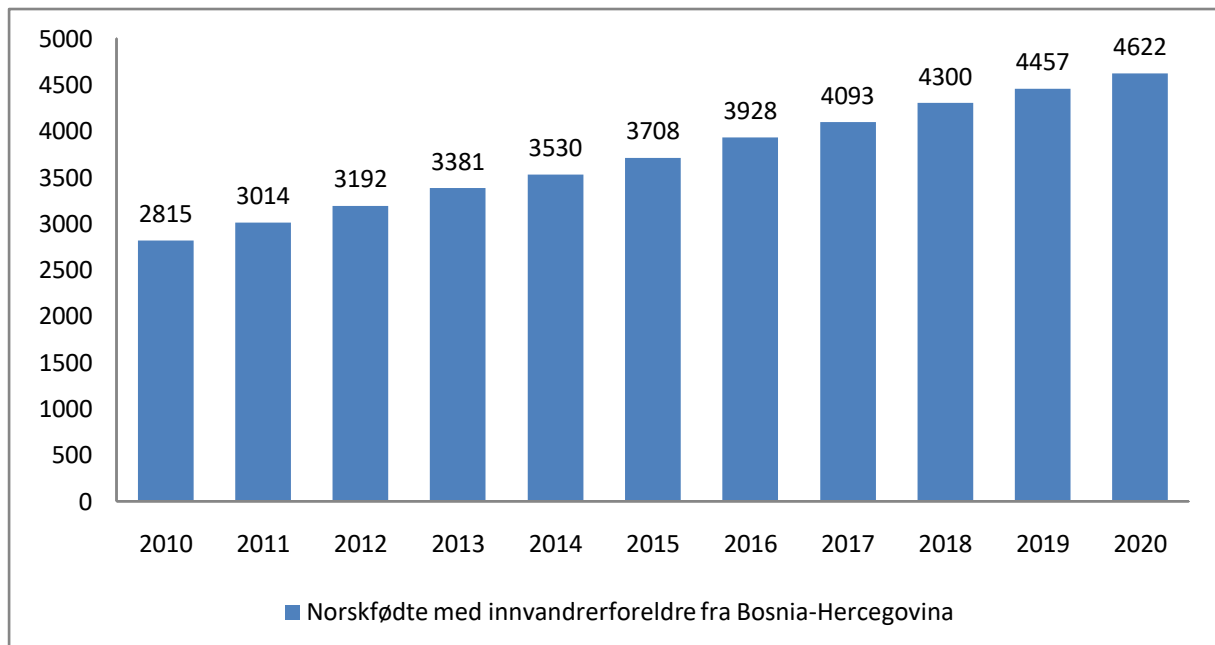
Befolkningsutvikling av bosniere i Norge

Ifølge SSB bor det 18542 innvandrere, og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Bosnia-Hercegovina, i Norge i dag. Av disse er 9279 menn, og 9263 er kvinner. De fleste bosniere kom til Norge på 90-tallet.

Figur 5: Innvandring og utvandring av bosniere i Norge, etter år og kvartal (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-h. 11327: Innvandring, utvandring og nettoinnvandring, etter statsborgarskap 2007K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11327>)

Figur 5 viser innvandring og utvandring av bosniere i Norge fra K1 2007 til K1 2020. På figuren kan man se at innvandringen var stort sett større enn utvandringen. Kun i K4 2010 og K2 2011 var de nesten like.

Figur 6: Norskfødte med innvandrerforeldre fra Bosnia-Hercegovina (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-g. 09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter innvandringskategori, landbakgrunn og andel av befolkningen (K) 2010 - 2020. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09817>)

Figur 6 viser utvikling i antall norskfødte med innvandrerforeldre fra Bosnia-Hercegovina. Den var høyest i 2015 med 220 norskfødte, men lavest i 2013 med 149 norskfødte.

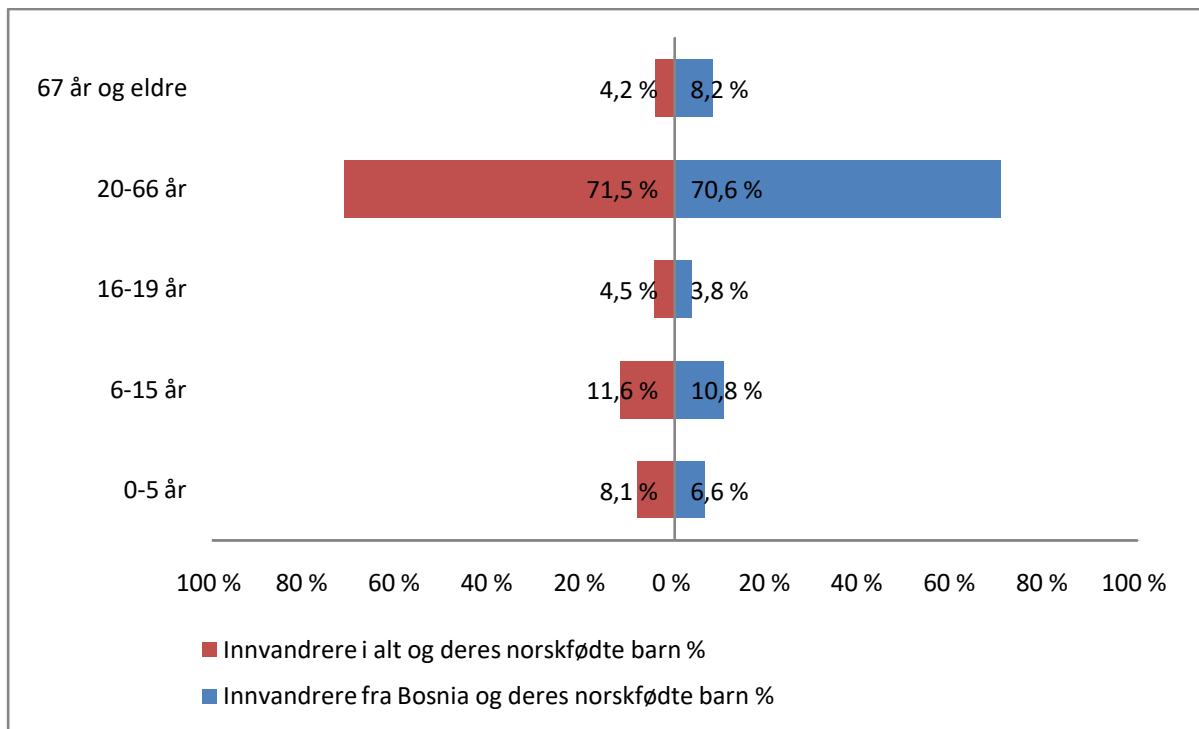
Kvinner med bakgrunn fra Bosnia har lavere SFT enn kvinner i Norge (Tønnessen, 2014, s. 44).

Alderssammensetning

Ifølge SSB har bosniere en annen sammensetning når det gjelder alder og kjønn, enn andre flyktninggrupper i Norge. De har ikke ulik befolknings sammensetning fra den norske befolkningen ellers (Dzemarija, 2016).

I denne oppgaven sammenlignet jeg andel av bosniere med andelen av personer med innvandrerbakgrunn som hører til visse aldersgrupper. Som nevnt i variabelbeskrivelsen inkluderte jeg norskfødte med i analysen.

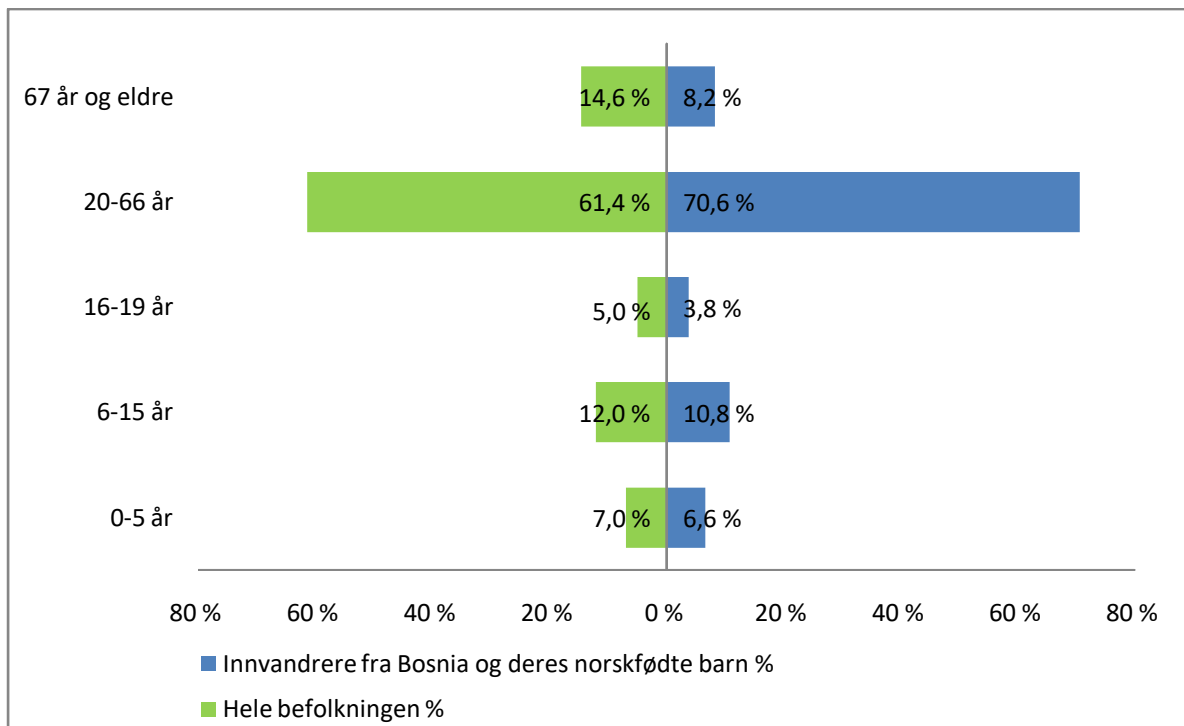

Figur 7: Aldersfordeling av innvandrere fra Bosnia og innvandrere i alt, og begge gruppens norskfødte barn. År 2017 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-m. Innvandrere, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/309866/innvandrere-etter-landbakgrunn-og-alder.30-storste-grupper.1.januar-2017>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-o. Norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-deres-norskfodte-barn-gruppenes-sammensetning?tabell=309553>)

Befolkningspyramiden ovenfor viser aldersfordelingen av personer med innvandrerbakgrunn og personer med innvandrerbakgrunn fra Bosnia, og deres norskfødte barn henholdsvis.

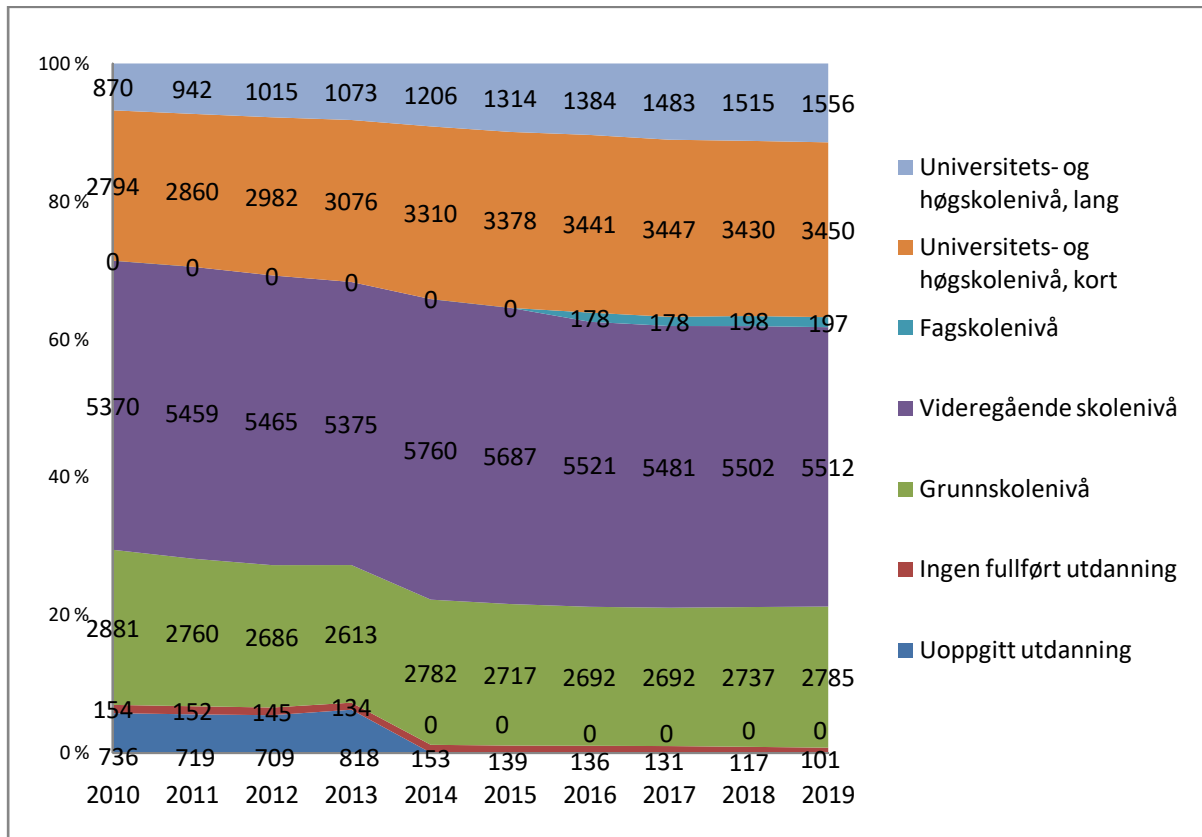
Den viser at andelen av personer som er i alderen 0-5, 6-15 og 16-19 år gamle er høyere hos innvandrere enn hos bosniere. Blant disse er prosentvis størst forskjell for aldersgruppen 0-5 år. Andelen av personer som hører til aldersgruppen 20-66 år er nesten lik, og det er majoritet hos begge befolkningsgruppene. Andelen av personer som er 67 år og eldre er høyere hos bosniere enn hos innvandrere.

Figur 8: Aldersfordeling av innvandrere fra Bosnia og deres norskfødte barn og hele befolkningen (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-m. Innvandrere, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/309866/innvandrere-etter-landbakgrunn-og-alder.30-storste-grupper.1.januar-2017>), (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-o. Norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-deres-norskfodte-barn-gruppenes-sammensetning?tabell=309553>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-j. 11727: Beregnede tall for kommuneinndeling 2018. Alders- og kjønnsfordeling for befolkningen (K) 2007 - 2018. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11727>)

Befolkningspyramiden ovenfor viser aldersfordelingen av bosniere og deres norskfødte barn, og hele befolkningen. Figuren viser at andel personer som er i alderen 0-5, 6-15 og 16-19 år gamle er høyere hos hele befolkningen enn den er hos bosniere. Blant disse aldersgruppene er prosentvis størst forskjell i aldersgruppen 6-15 år. Andelen av personer som hører til aldersgruppene 20-66 og 67 og eldre er høyere hos bosniere enn hos hele befolkningen. Begge befolkningsgruppene majoritet er aldersgruppen fra 20-66 år. Aldersgruppen 20-66 år utgjør ca 70 % av bosniere, og ca 61 % av bosatte i Norge.

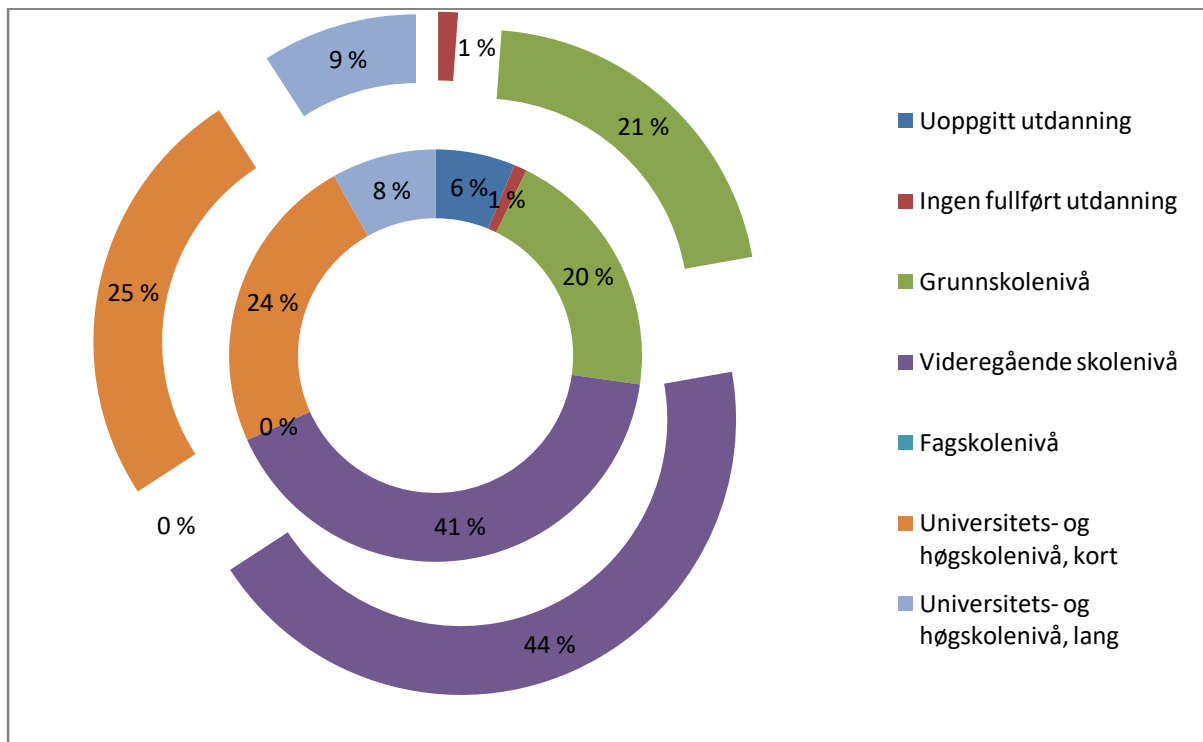
5.2 Utdanning

Figur 9: Utdanningsnivå av bosniere i Norge eldre enn 16 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-f. 09623: Utdanningsnivå for innvandrere, etter landbakgrunn (enkeltland) 2004 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09623>)

Figur 9 viser utviklingen i utdanningsnivå for bosniere i Norge i perioden 2010-2019. I 2010 hadde 41,9 % av bosniere over 16 år, videregående skolenivå, 22,5 % hadde grunnskolenivå, 21,8 % hadde universitets- og høghskolenivå kort, 6,8 % hadde universitets- og høghskolenivå lang, 5,7 % hadde uoppgitt utdanning og 1,2 % av bosniere i Norge hadde ingen utdanning. I 2019 hadde 40,5 % av bosniere over 16 år videregående skolenivå, 25,4 % hadde universitets- og høghskolenivå kort, 20,5 % hadde grunnskolenivå, 11,4 % hadde universitets- og høghskolenivå lang, 1,4 % hadde fagskolenivå og 0,7 % av bosniere hadde ingen fullført utdanning. Dersom jeg sammenligner tallene fra 2010 og 2019 kan jeg se en nedgang i antall personer med ingen, eller uoppgitt utdanningsnivå og grunnskolenivå. Størst vekst kan man se blant personer med universitets- og høghskolenivå lang og deretter blant personer med universitets- og høghskolenivå kort.

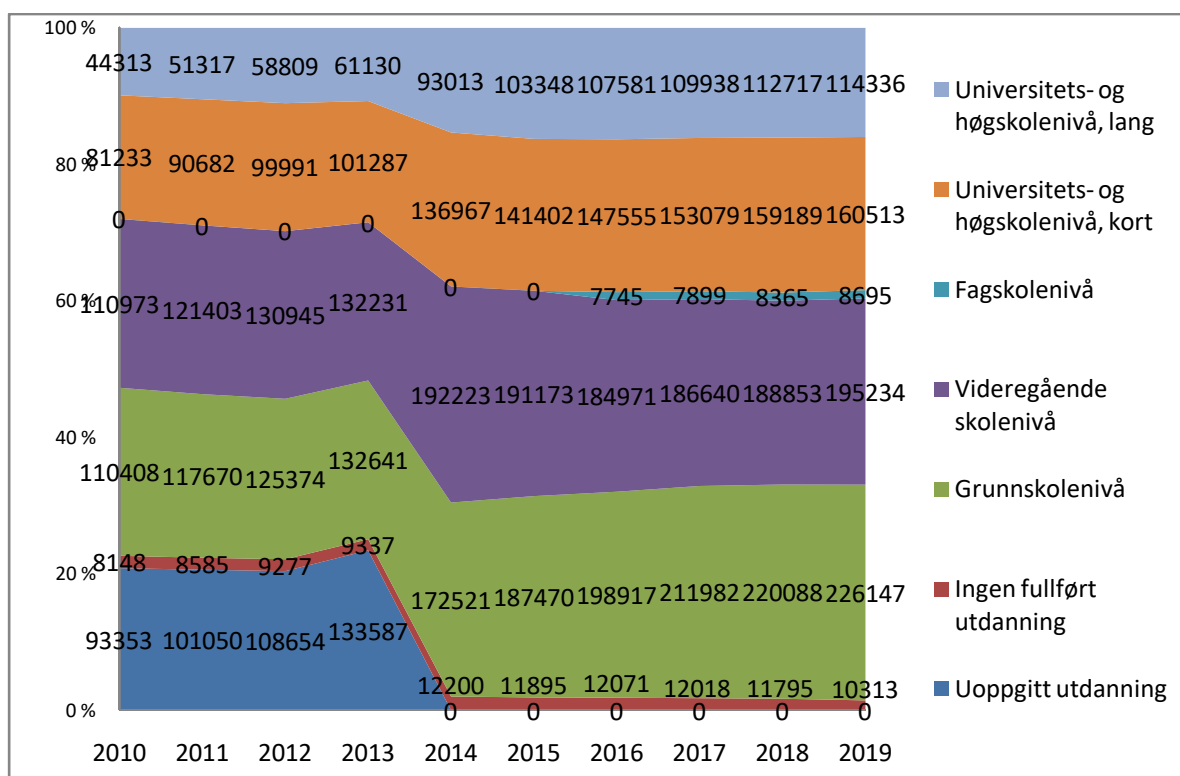
Siden statistikken inneholder beregnende verdier fra 2014, valgte jeg å sammenligne data fra årene 2013 og 2014. Jeg ville undersøke om det var noen store andelsendringer i disse to årene.

Figur 10: Prosentvis endring av utdanning av bosniere i Norge. år 2013 og 2014 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-f. 09623: Utdanningsnivå for innvandrere, etter landbakgrunn (enkeltland) 2004 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09623>)

Figur 10 viser prosentvis endring i utdanning av bosniere i Norge fra 2013 til 2014. Den innerste sirkelen illustrerer år 2013 og den ytterste sirkelen illustrerer år 2014.

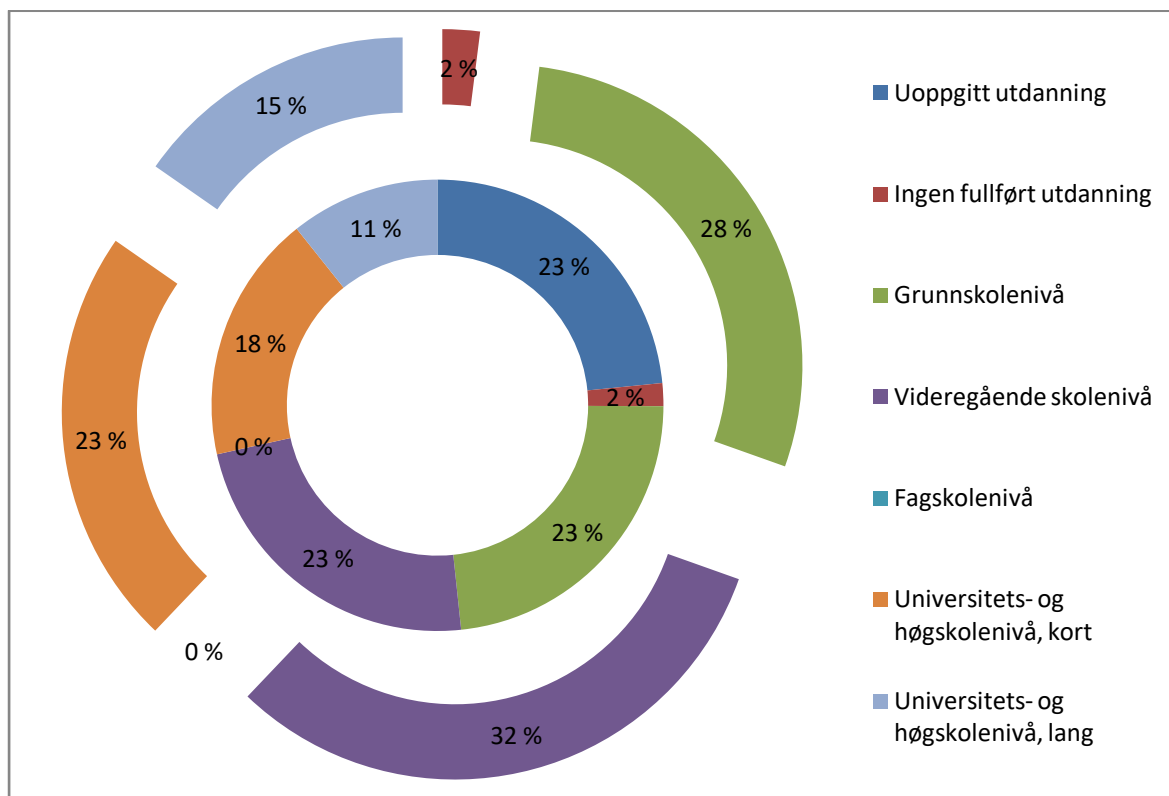
Figuren viser at den største veksten var i utdanningsnivå videregående skole. Denne utgjør 3 prosentpoeng.

Figur 11: Utdanningsnivå av innvandrere i Norge, eldre enn 16 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-e. 09599: Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, alder og kjønn 1980 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09599>)

I figur 11 kan man se utdanningsnivå av innvandrere i Norge fra år 2010 til 2019. I 2010 hadde 24,7 % av personene med innvandrerbakgrunn, som var eldre enn 16 år, videregående skolenivå. 24,6 % hadde grunnskolenivå, 20,8 % uoppgitt utdanning, 18,1 % hadde universitets- og høgskolenivå kort, 9,9 % hadde universitets- og høgskolenivå lang og 1,8 % hadde ingen utdanning. I 2019 hadde 31,6 % av personer med innvandrerbakgrunn grunnskolenivå, 27,3 % hadde videregående skolenivå, 22,4 % hadde universitets- og høgskolenivå kort, 16 % hadde universitets- og høgskolenivå lang, 1,4 % hadde ingen fullført utdanning, og 1,2 % av personer med innvandrerbakgrunn hadde fagskolenivå. Dersom man sammenligner år 2010 og 2019 kan man se en stor økning av personer med grunnskolenivå. Antallet av personer med universitets- og høgskolenivå kort og universitets- og høgskolenivå lang har også vokst, men ikke i like stor grad som det ovennevnte utdanningsnivået.

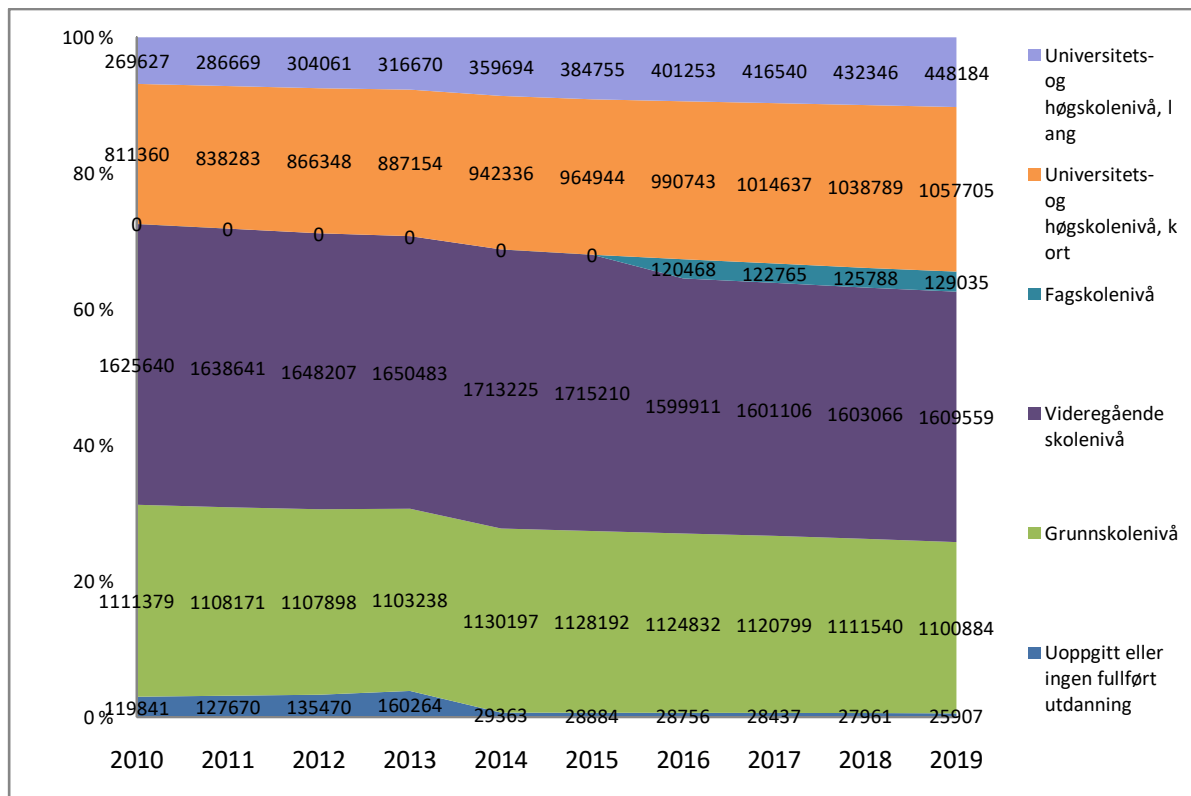
Siden statistikken inneholder beregnende verdier fra 2014, valgte jeg å sammenligne årene 2013 og 2014. Jeg ville undersøke hvorvidt det var noen store endringer i andelen i disse to årene.

Figur 12: Prosentvis endring av utdanning av innvandrere i Norge. år 2013 og 2014 (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-e. 09599: Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, alder og kjønn 1980 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09599>)

Figur 12 viser prosentvis endring av utdanning av innvandrere i Norge fra 2013 til 2014. Den innerste sirkelen illustrerer år 2013 og den ytterste sirkelen illustrerer år 2014.

Den største veksten var å se i andelen av personer med fullført videregående skolenivå, som lå på ca. 9 prosentpoeng.

Figur 13: Befolkningsutdanningsnivå (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-d. 08921: Utdanningsnivå, etter fylke, alder og kjønn (F) 1980 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08921>)

Figur 13 viser befolkningsutdanningsnivå i tidsperioden 2010-2019. I året 2010 var befolkningsutdanningsnivået som følger: 41,3 % videregående skolenivå, 28,2 % grunnskolenivå, 20,6 % universitets- og høgskolenivå kort, 6,8 % universitets- og høgskolenivå lang, og 3 % uoppgitt eller ingen fullført utdanning. I 2019 hadde 36,8 % av norsk befolkning videregående skolenivå, 25,2 % grunnskolenivå, 24,2 % universitets- og høgskolenivå kort, 10,3 % universitets- og høgskolenivå lang, 3 % fagskolenivå og 0,6 % uoppgitt eller ingen utdanning. Dersom man sammenligner årene 2010 og 2019 kan man se at størst vekst var i andelen av befolkningen med utdanning på universitets- og høgskolenivå kort. Nedgangen kan man se i andelen av befolkningen med både grunn- og videregående skolenivå.

Som vist i figur 12 manglet SSB informasjon om utdanningen til ca. 23 % av innvandrerne i Norge i år 2013. Med formålet om å gjøre data mer oversiktlig, har jeg laget to enkle tabeller med prosentvis fordeling av utdanningsnivået til bosniere, innvandrere i alt, og bosatte i Norge for årene 2014 og 2019. For å kunne sammenligne disse befolkningsgruppene, slo jeg

sammen to utdanningsnivåer; ingen og uoppgett utdanning. Disse skal videre drøftes i kapittel 6.

Tabell 1: Utdanningsnivå av bosniere, innvandrere og befolkning i alt. Personer over 16 år. År 2014

År	2014		
	bosniere	innvandrere	befolkning
Ingen fullført utdanning	1,2 %	2,0 %	0,7 %
Grunnskolenivå	21,1 %	28,4 %	27,1 %
Videregående skolenivå	43,6 %	31,7 %	41,0 %
Fagskolenivå	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Universitets- og høghskolenivå, kort	25,1 %	22,6 %	22,6 %
Universitets- og høghskolenivå, lang	9,1 %	15,3 %	8,6 %

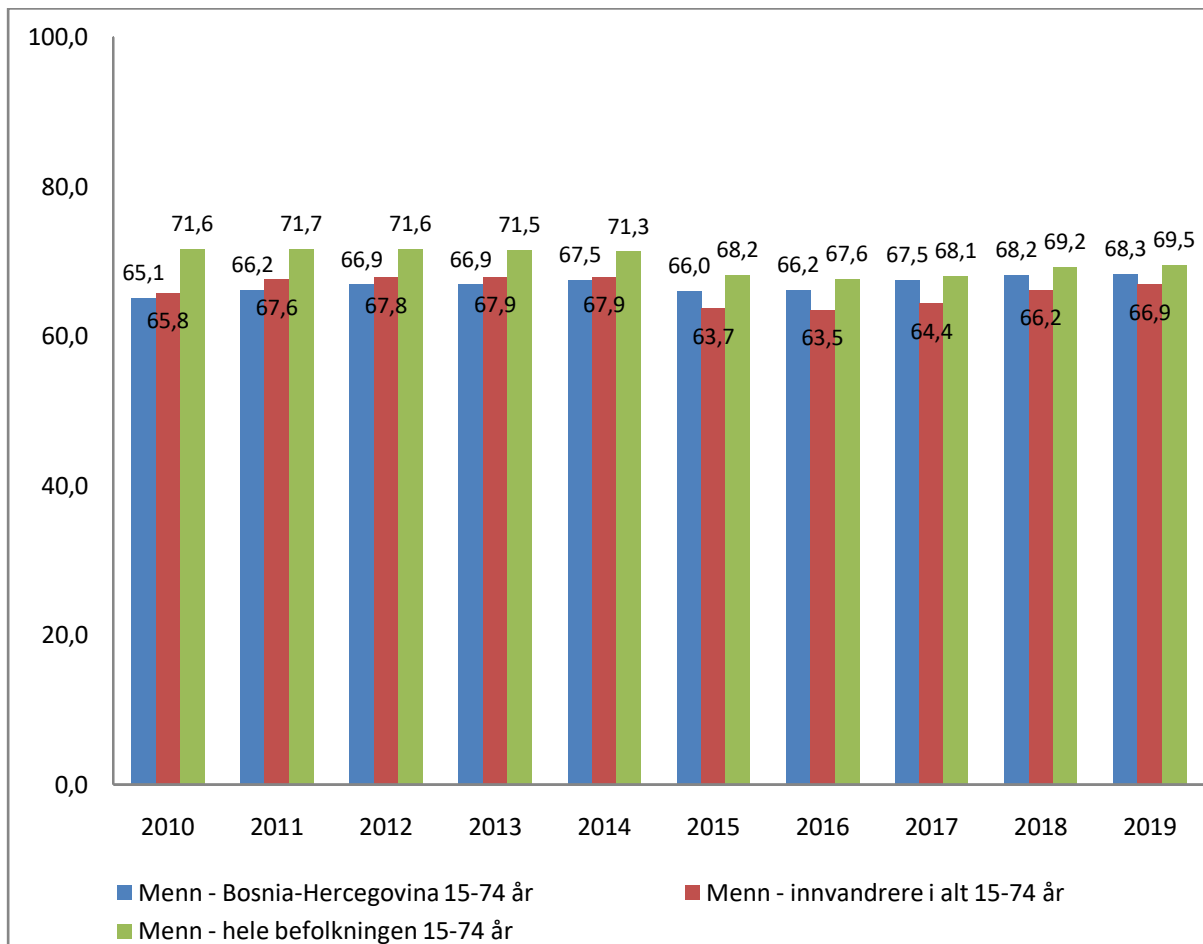
Tabell 2: Utdanningsnivå av bosniere, innvandrere og befolkning i alt. Personer over 16 år. År 2019

År	2019		
	bosniere	innvandrere	befolkning
Ingen fullført utdanning	0,7 %	1,4 %	0,6 %
Grunnskolenivå	20,5 %	31,6 %	25,2 %
Videregående skolenivå	40,5 %	27,3 %	36,8 %
Fagskolenivå	1,4 %	1,2 %	3,0 %
Universitets- og høghskolenivå, kort	25,4 %	22,4 %	24,2 %
Universitets- og høghskolenivå, lang	11,4 %	16,0 %	10,3 %

5.3 Arbeid

Sysseisseting

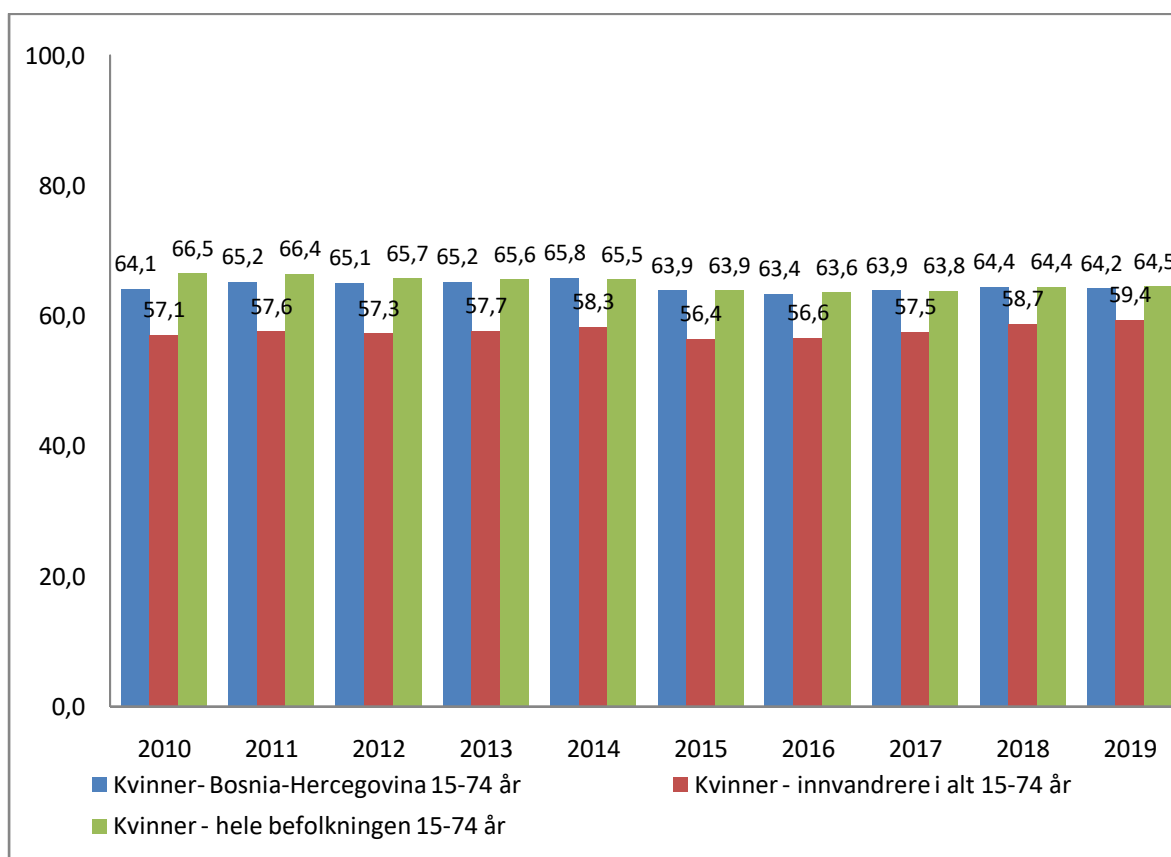
Figur 14: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia, andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn og andelen av sysselsatte menn bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-a. 06445: Andel sysselsatte i befolkningen, etter bosted, kjønn og alder. 4. kvartal (K) 2005 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06445>)

Figur 14 viser andelen av sysselsatte menn fra Bosnia, andelen av sysselsatte menn blant alle innvandrergupper og andelen av sysselsatte menn bosatte i Norge, i alderen 15-74 år. Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia har økt alle årene som ble undersøkt, bortsett fra i 2015. Andelen har vokst med 3,2 prosentpoeng fra 2010 til 2019. Andelen av

sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn viste vekst i alle årene bortsett fra i 2015 og 2016. Andelen økte fra 65,8 % i 2010 til 66,9 % i 2019.

Menn med innvandrerbakgrunn hadde større sysselsettingsandel enn menn med bakgrunn fra Bosnia til og med år 2014, og i 2015 snudde denne trenden.

Funnene i figur 14 viser også at andelen av sysselsatte menn i Norge var i alle gjeldende årene høyere enn andelen sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia. Forskjellen mellom sysselsettingsnivå blant disse to befolkningsgruppene endret seg i løpet av denne perioden. I 2010 var det over 6 prosentpoeng, mens i 2019 var den nede på litt over 1 prosentpoeng.

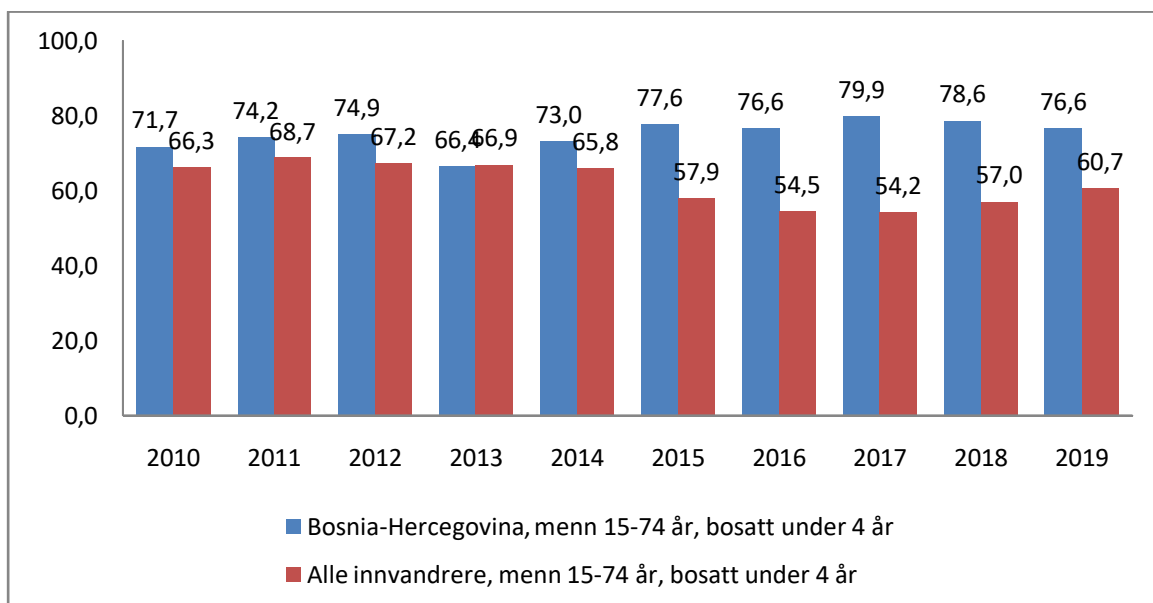
Figur 15: Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia, andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn og andelen av sysselsatte kvinner bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>) og (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-a. 06445: Andel sysselsatte i befolkningen, etter bosted, kjønn og alder. 4. kvartal (K) 2005 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06445>)

Figur 15 viser andelen av sysselsatte kvinner fra Bosnia, andelen av sysselsatte kvinner blant alle innvandrergupper, og andelen av sysselsatte kvinner bosatte i Norge, i alderen 15-74 år.

Når det gjelder andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina og andel av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, i aldersgruppen 15-74 år, var forskjellen mye større enn den var hos menn i tilsvarende befolkningsgrupper. Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia var i aktuell tidsperiode større enn den var hos kvinner med innvandrerbakgrunn.

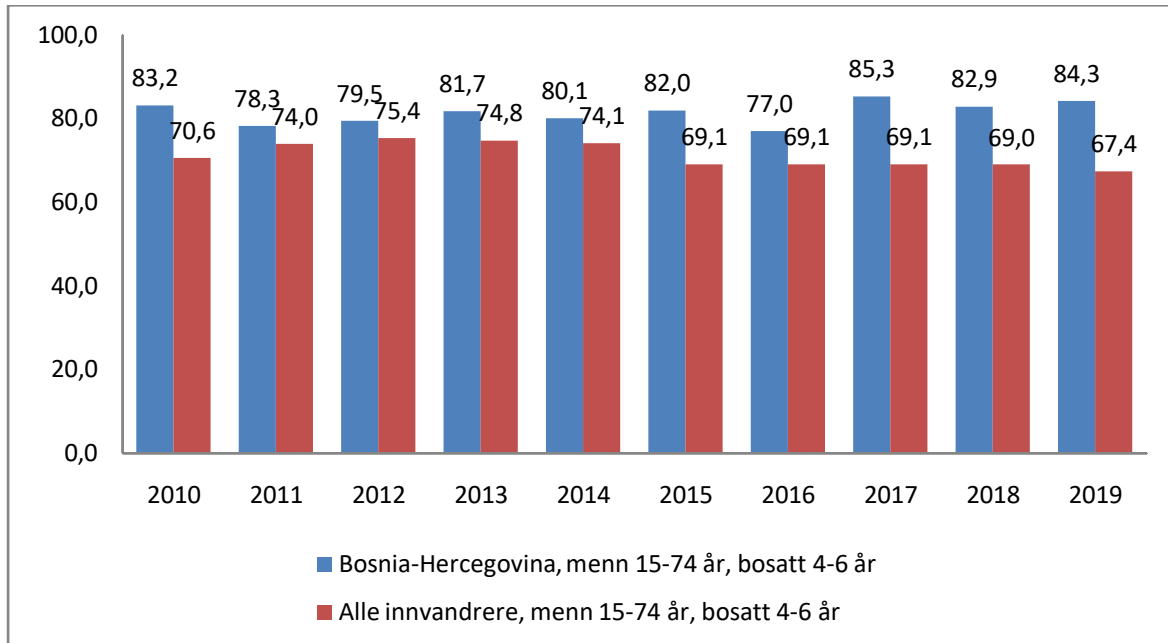
Forskjellen i andelen sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia, og sysselsatte kvinner i Norge, var ikke like stor som det som var tilfelle hos menn. Den var 2,4 prosentpoeng og 0,3 prosentpoeng lavere i 2010 og 2019 henholdsvis, til fordel for kvinner bosatte i Norge. I 2014 og 2017 var andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia større enn det var for bosatte kvinner i Norge.

Etter å ha sammenlignet den kjønnsfordelte sysselsettingen blant disse befolkningsgruppene, differensierte jeg den kjønnsfordelte sysselsettingen blant bosniere og innvandrere på botid i Norge. Dette fordi jeg mener jeg kan få litt bedre innsikt i sysselsettingsutviklingen mellom disse befolkningsgruppene.

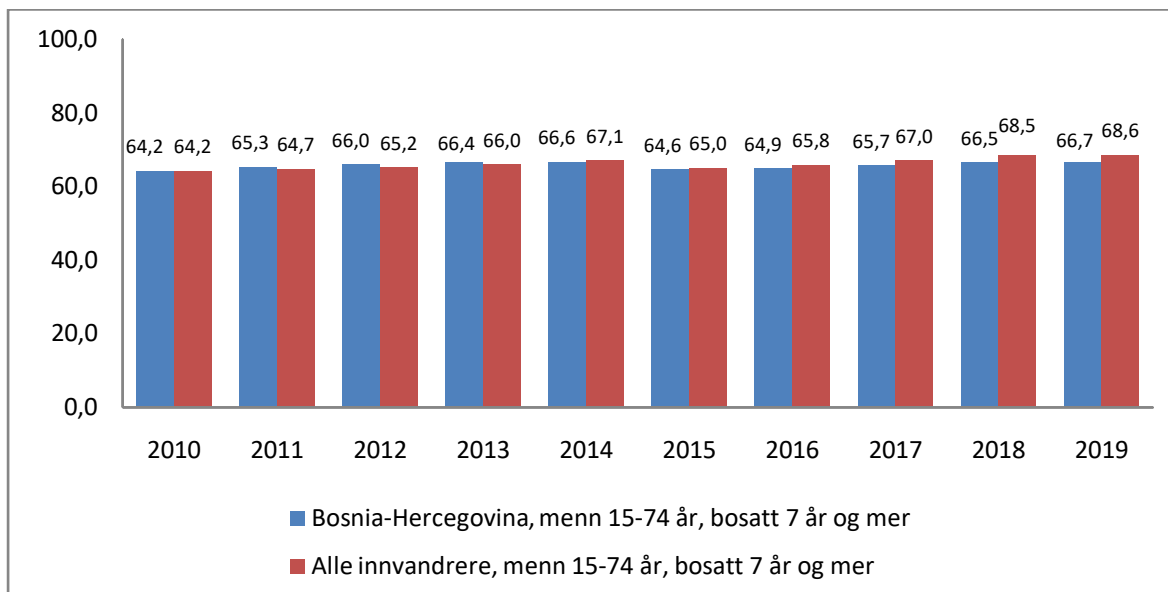

Figur 16 a: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609:

Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>

Figur 16 b: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>)

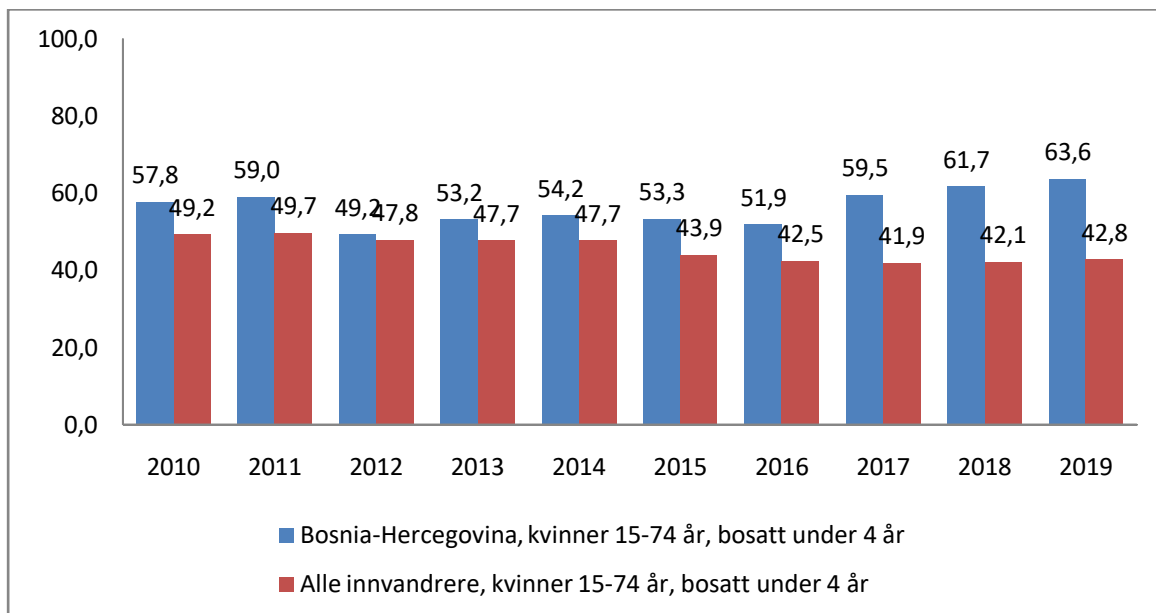

Figur 16 c: Andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år,

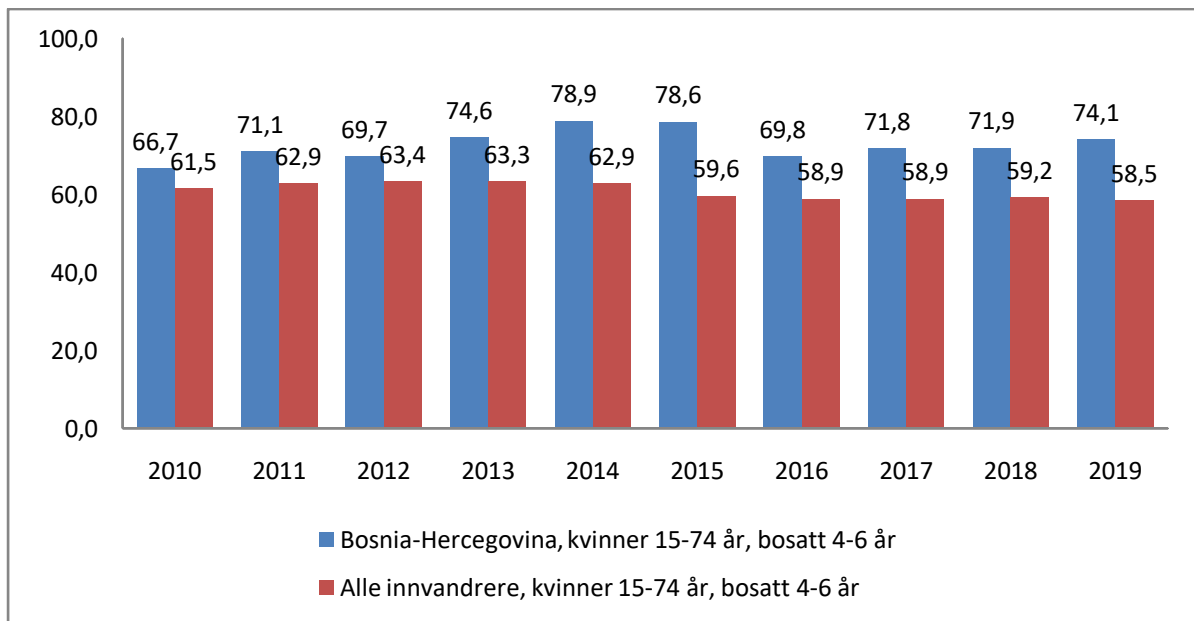
bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>)

Figurene 16a, 16 b og 16 c viser sysselsettingen blant menn fra Bosnia og sysselsettingen blant menn med innvandrerbakgrunn, differensiert på botid, med alderstilørighet 15-74 år fra 2010 til 2019.

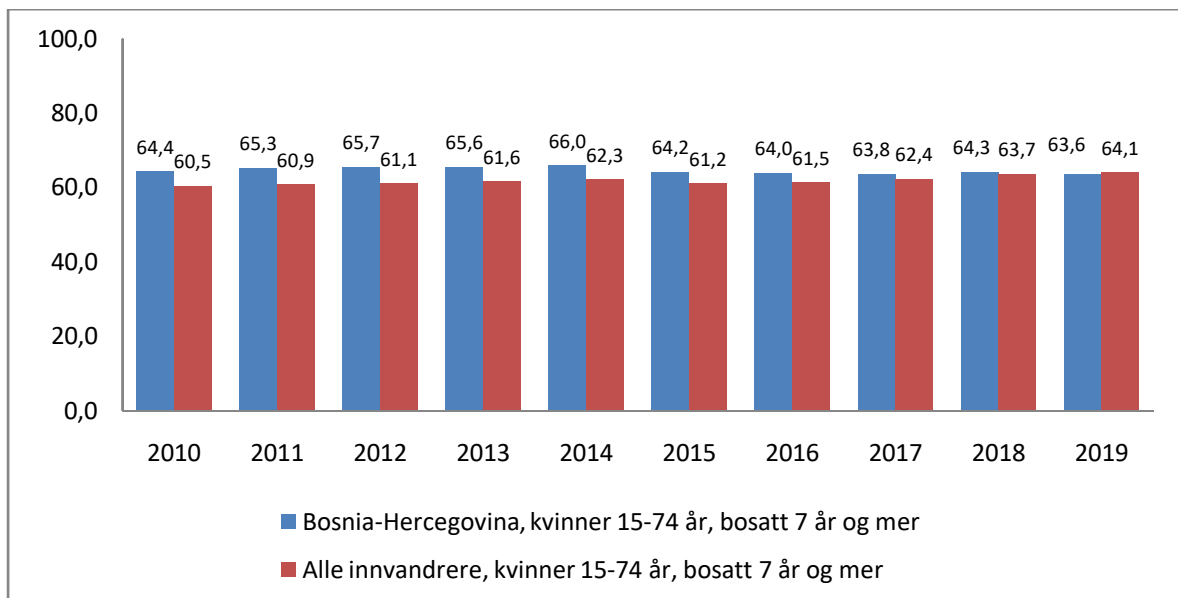
Den laveste gjennomsnittlige sysselsettingen blant menn med bakgrunn fra Bosnia var blant gruppen med botid 7 år og mer. Figuren viser også at den laveste gjennomsnittlige sysselsettingen blant menn med innvandrerbakgrunn er blant gruppen med botid under 4 år.

Figur 17 a: Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>)

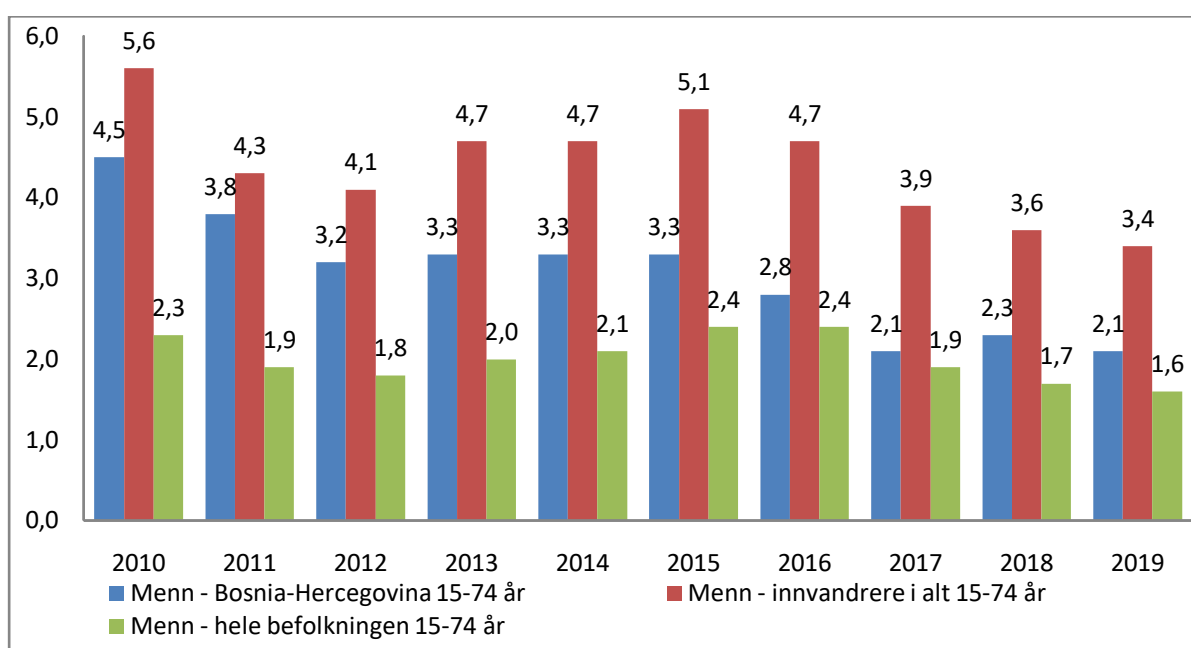
Figur 17 b : Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>)

Figur 17 c : Andelen av sysselsatte kvinner med bakgrunn fra Bosnia og andelen av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-i. 11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>)

Figurene 17 a, 17 b og 17 c viser sysselsettingen blant kvinner fra Bosnia, og andel av sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, differensiert på botid med alderstilhørighet 15-74 år fra 2010 til 2019. Den laveste gjennomsnittlige sysselsettingen blant kvinner med bakgrunn fra Bosnia, og kvinner med innvandrerbakgrunn, er blant gruppen med botid under 4 år.

Arbeidsledighet

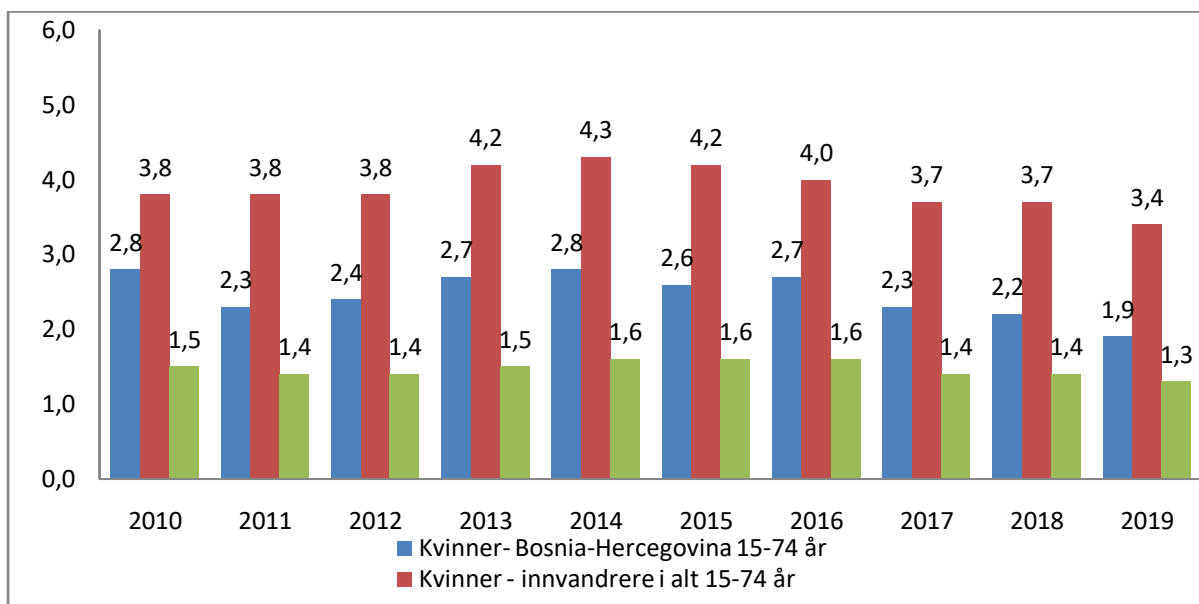
Figur 16: Andelen av registrerte helt arbeidsledige mannlige innvandrere med bakgrunn fra Bosnia, andelen av registrerte helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn og andelen av registrerte helt arbeidsledige menn bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figur 18 viser andelen av registrerte helt arbeidsledige innvandrere med bakgrunn fra Bosnia, andelen av registrerte helt arbeidsledige mannlige innvandrere og andelen av registrerte helt arbeidsledige menn bosatte i Norge, i alderen 15-74 år.

Data fra figur 18 viser at menn fra Bosnia hadde høyest arbeidsledighetsprosent i 2010. Da lå den på 4,5 %. Samme år hadde også menn med innvandrerbakgrunn høyest

arbeidsledighetsprosent. Funnene i den nevnte tabellen viser at andelen av mannlige helt arbeidsledige innvandrere var høyere enn det var tilfelle hos menn med bakgrunn fra Bosnia. Høyest forskjell i arbeidsledighetsnivå blant disse to befolkningsgruppene var i 2016. Da lå arbeidsledighetsprosent på 4,7 % blant mannlige innvandrere, og på 2,8 % blant menn med bakgrunn fra Bosnia. Forskjellen var lavest i 2011 og den lå på 0,5 prosentpoeng til fordel for menn med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina.

Tallene i figur 18 viser klart at andelen av helt arbeidsledige menn med bakgrunn fra Bosnia har sunket betraktelig. Forskjell i arbeidsledighetsnivå blant menn fra Bosnia og bosatte i Norge var høyest i 2010. Da var det 4,5 % menn med bakgrunn fra Bosnia som var registrert som helt arbeidsledige. På samme tidspunkt var kun 2,3 % av menn som var bosatt i Norge registrert som helt arbeidsledige. I 2017 var denne forskjellen lavest.

Figur 17: Andelen av registrerte helt arbeidsledige kvinner med bakgrunn fra Bosnia, andelen av registrerte helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn og andelen av registrerte helt arbeidsledige kvinner bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figur 19 tar for seg sammenligningen av andelen registrerte helt arbeidsledige kvinner i de observerte gruppene, i alderen 15-74 år.

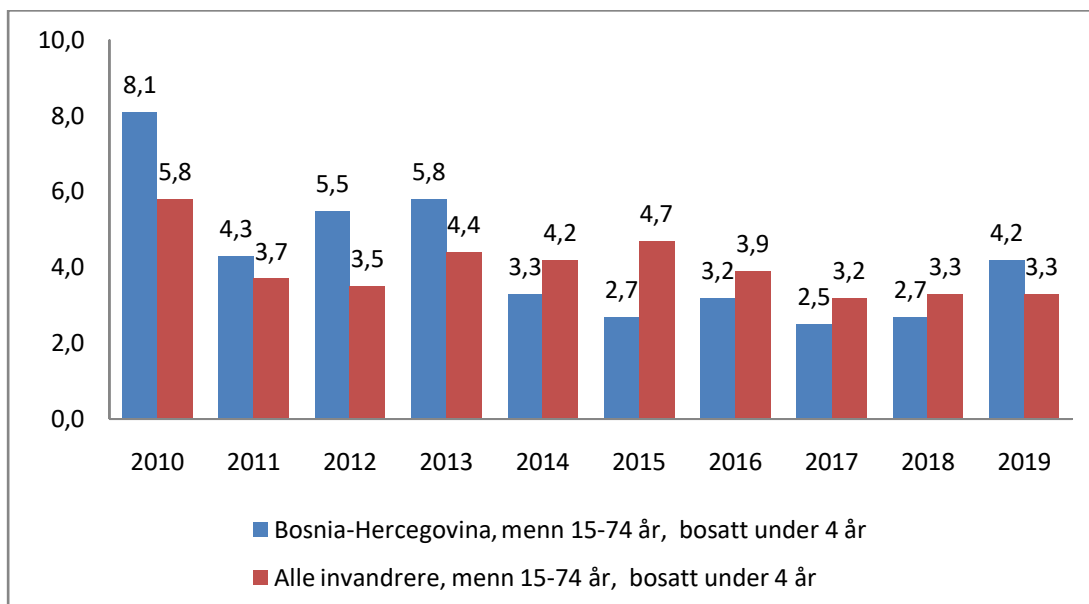

Data fra figur 19 viser at andelen av kvinner med bakgrunn fra Bosnia som er registrert som helt arbeidsledige varierte fra 1,9 % til 2,8 %. Den var høyest i 2010 og 2014, og lavest i 2019. Andelen av kvinner med innvandrerbakgrunn som er registrert som helt arbeidsledige varierte fra 3,4 % til 4,3 %. Andelen var lavest i 2019, og høyest i 2014.

Andelen av kvinner med innvandrerbakgrunn som var registrert helt arbeidsledige, var større i hele betraktede periode, enn det er tilfelle med kvinner fra Bosnia. Forskjellen i arbeidsledighetsnivå blant disse befolkningsgruppene var større i 2019 enn den var i 2010.

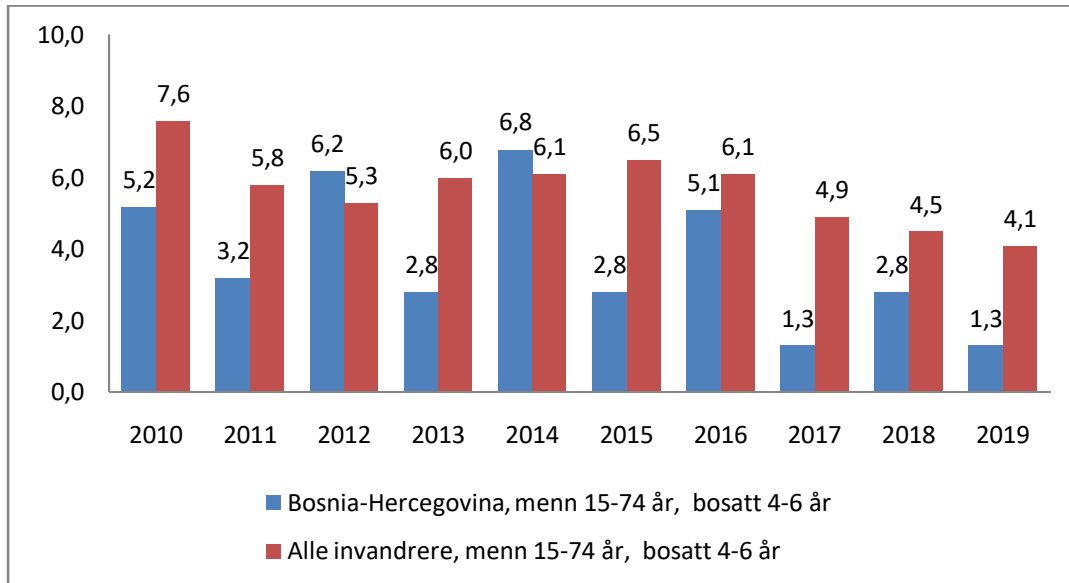
Funnene i figur 19 viser at andelen helt arbeidsledige kvinner blant både bosniere og befolkningen, har sunket fra 2010 til 2019. Andelen av helt arbeidsledige kvinner bosatt i Norge var høyest i 2014, 2015 og 2016, og den lå på 1,6 %. Forskjellen i arbeidsledighetsnivå blant kvinner fra Bosnia, og kvinner bosatte i Norge, var lavest i 2019. Den lå på 0,6 prosentpoeng.

Etter å ha undersøkt arbeidsledigheten blant de valgte befolkningsgruppene, differensierte jeg arbeidsledigheten på botiden blant bosniere og innvandrere i alt. Dette grunnet ønske om å få en større innsikt over hvordan den varierte med botiden.

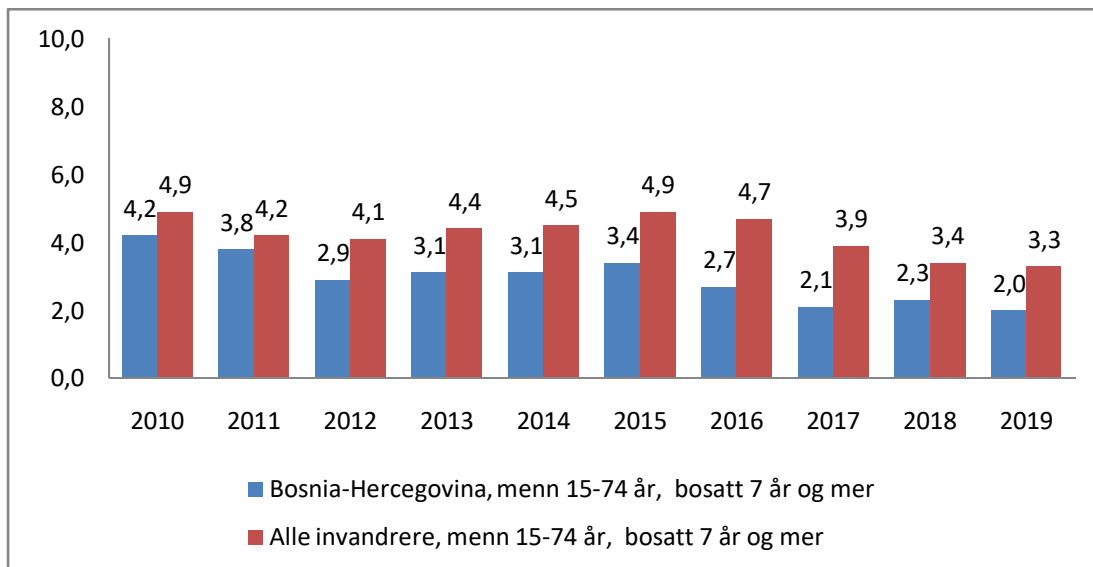

Figur 20 a: Andelen av helt arbeidsledige menn fra Bosnia, og andelen av helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og

kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra
<https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figur 20 b: Andelen av helt arbeidsledige menn fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

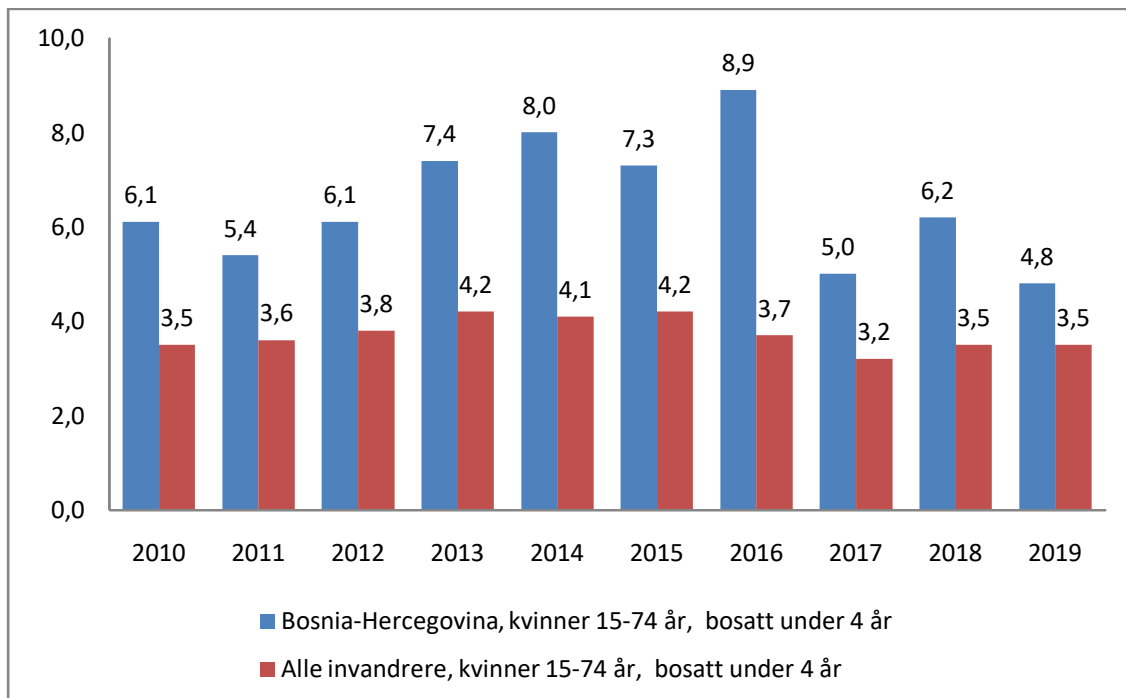

Figur 20 c: Andelen av helt arbeidsledige menn fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige menn med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og

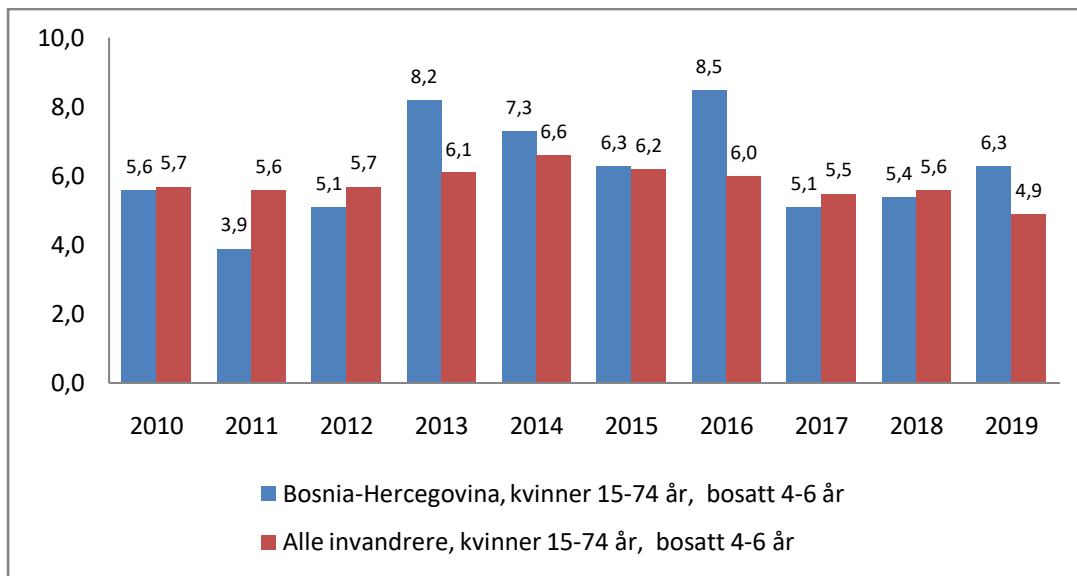
kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra
<https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figurene 20 a, 20 b og 20 c viser at gjennomsnittlig arbeidsledighet blant menn fra Bosnia i perioden 2010-2019 var størst for gruppen som var bosatt under 4 år. Den avtok med botiden. Den var lavest for mannlige innvandrere fra Bosnia som var bosatt i Norge i 7 år og mer.

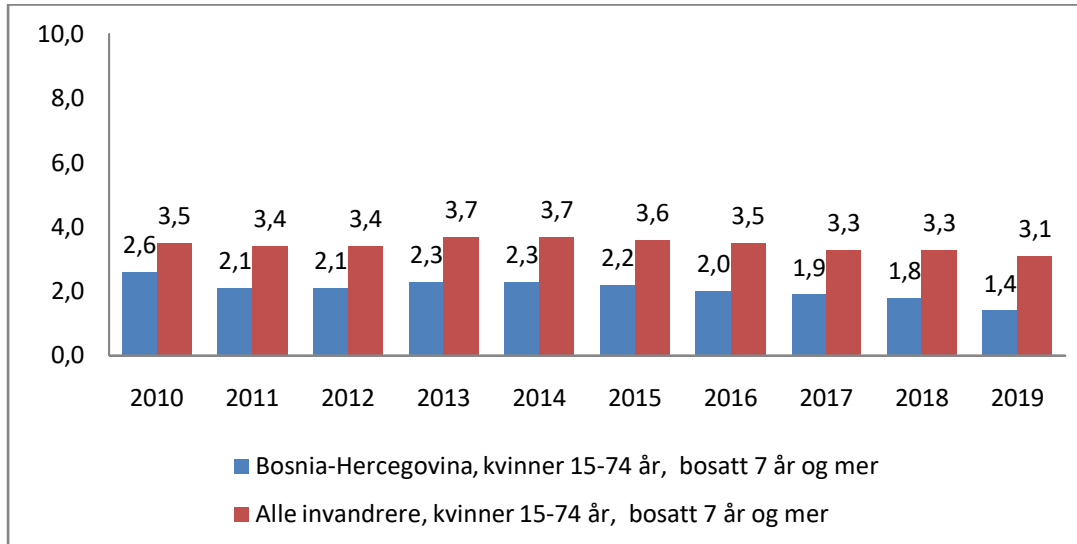
På den andre siden viser tallene at gjennomsnittlig arbeidsledighet blant menn med innvandrerbakgrunn høyest for bosatte i 4-6 år, og lavest for bosatte under 4 år.

Figur 21 a: Andelen av helt arbeidsledige kvinner fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt under 4 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

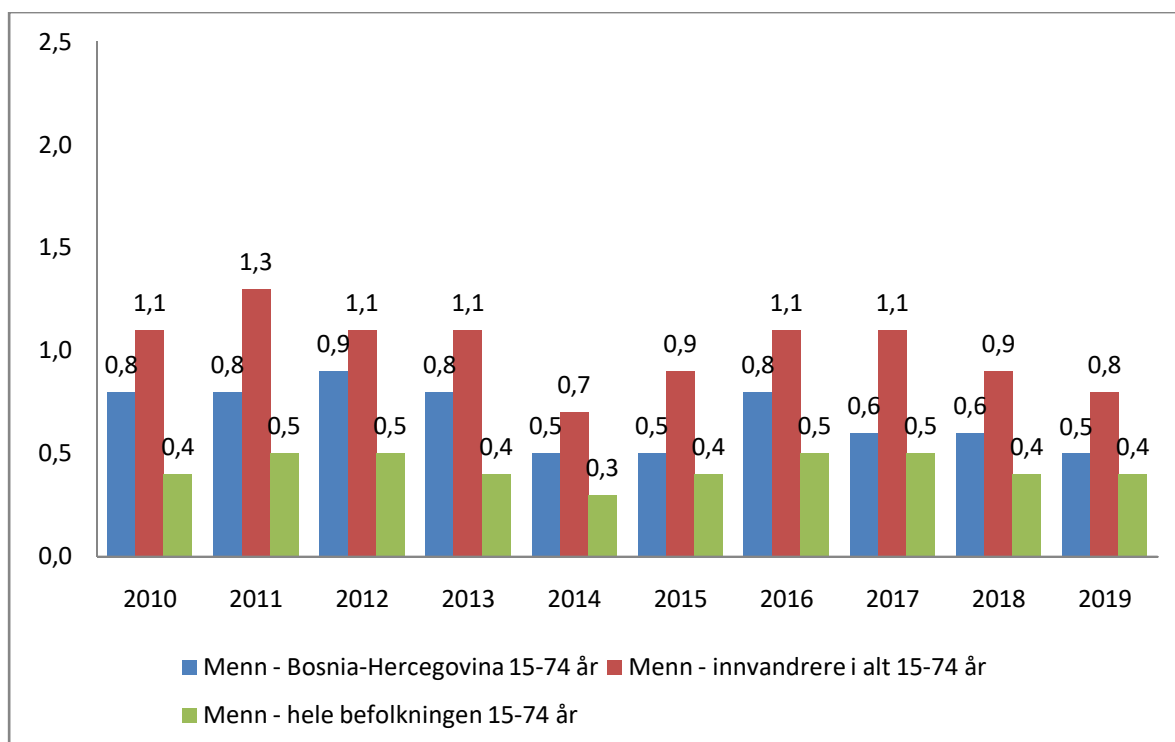
Figur 21 b: Andelen av helt arbeidsledige kvinner fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 4-6 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figur 21 c: Andelen av helt arbeidsledige kvinner fra Bosnia og andelen av helt arbeidsledige kvinner med innvandrerbakgrunn, i alderen 15-74 år, bosatt 7 år og mer (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figurene 21 a, 21 b og 21 c viser at gjennomsnittlig arbeidsledighet blant kvinner fra Bosnia i perioden 2010-2019, var størst for gruppen som var bosatt under 4 år. Den avtok med botiden. Den var lavest for kvinnelige innvandrere fra Bosnia som var bosatt i Norge i 7 år og mer. Funnene i den ovennevnte figuren viser også at arbeidsledigheten blant kvinner med innvandrerbakgrunn var høyest for bosatte i 4-6 år, og lavest for bosatte i 7 år og mer.

Deltakere på arbeidstiltak

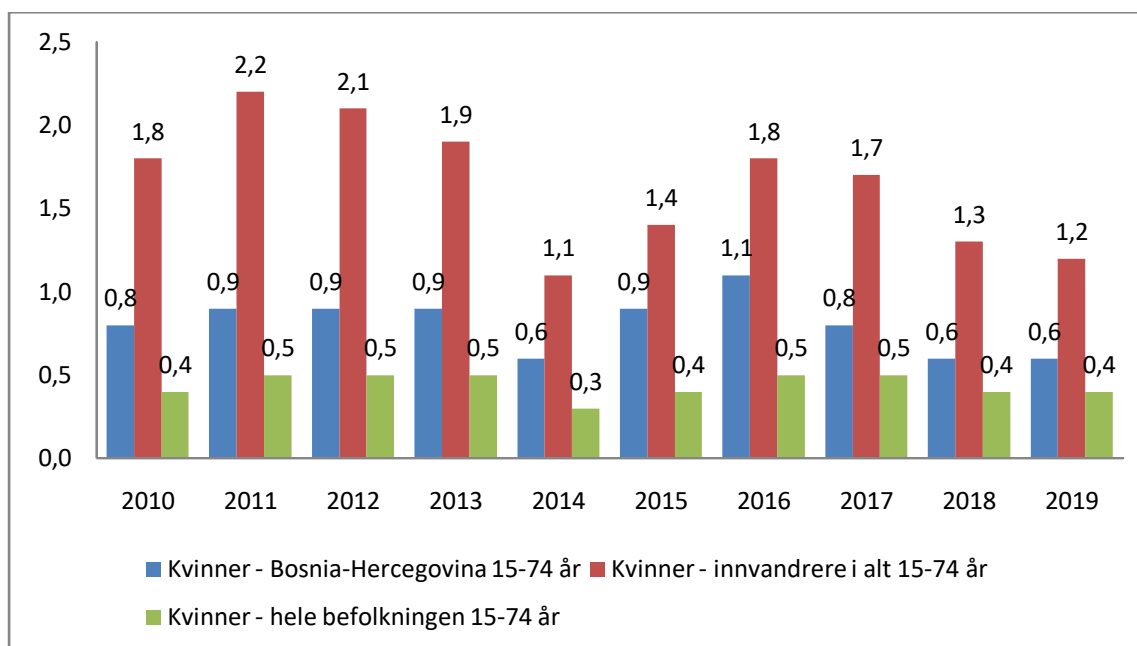
Figur 18: Andelen av menn med innvandrerbakgrunn fra Bosnia som deltok på arbeidsmarkedstiltak, andelen av menn med innvandrerbakgrunn som deltok på arbeidstiltak og andelen menn deltakere på arbeidstiltak bosatte i Norge, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figur 22 viser andel mannlige deltakere på arbeidstiltak blant innvandrere med bakgrunn fra Bosnia, andel mannlige deltakere på arbeidstiltak blant personer med innvandrerbakgrunn og andel mannlige deltakere på arbeidstiltak bosatte i Norge.

Figuren viser at andelen av menn med innvandrerbakgrunn fra Bosnia som var deltakere på arbeidstiltak har vært lavere enn det som var tilfelle med andelen av menn med

innvandrerbakgrunn som var deltakere på arbeidstiltak i samme aldersgruppe i hele perioden jeg tok med i betraktning. Andelen av mannlige deltakere på arbeidstiltak hadde sunket for begge befolkningsgruppene. For menn med innvandrerbakgrunn var den høyest på 1,3 % og lavest på 0,7 %. Den samme andelen for bosniske menn var på 0,9 % på det høyeste og på 0,5 % på det laveste.

Funnene i den ovennevnte figuren viser også at forskjell på prosentvis deltakelse på arbeidsmarkedstiltak blant menn fra Bosnia og menn bosatt i Norge var noe større i 2011. Andelen av menn bosatte i Norge som var deltakere på arbeidsmarkedstiltak har omtrent vært likt i observert tidsperiode. Den lå i gjennomsnitt på 0,4 %. Samme gjennomsnittet lå på 0,7 % for menn med bakgrunn fra Bosnia, og 1 % for menn med innvandrerbakgrunn.

Figur 19: Andelen av kvinner med innvandrerbakgrunn fra Bosnia som deltok på arbeidsmarkedstiltak, andelen av kvinner med innvandrerbakgrunn som deltok på arbeidstiltak og andelen av kvinner bosatte i Norge som deltok på arbeidsmarkedstiltak, i alderen 15-74 år (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å.-c. 07116: Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>)

Figur 23 illustrerer andelen av kvinner med bakgrunn fra Bosnia som deltok på arbeidsmarkedstiltak, andelen av kvinner med innvandrerbakgrunn som deltok på

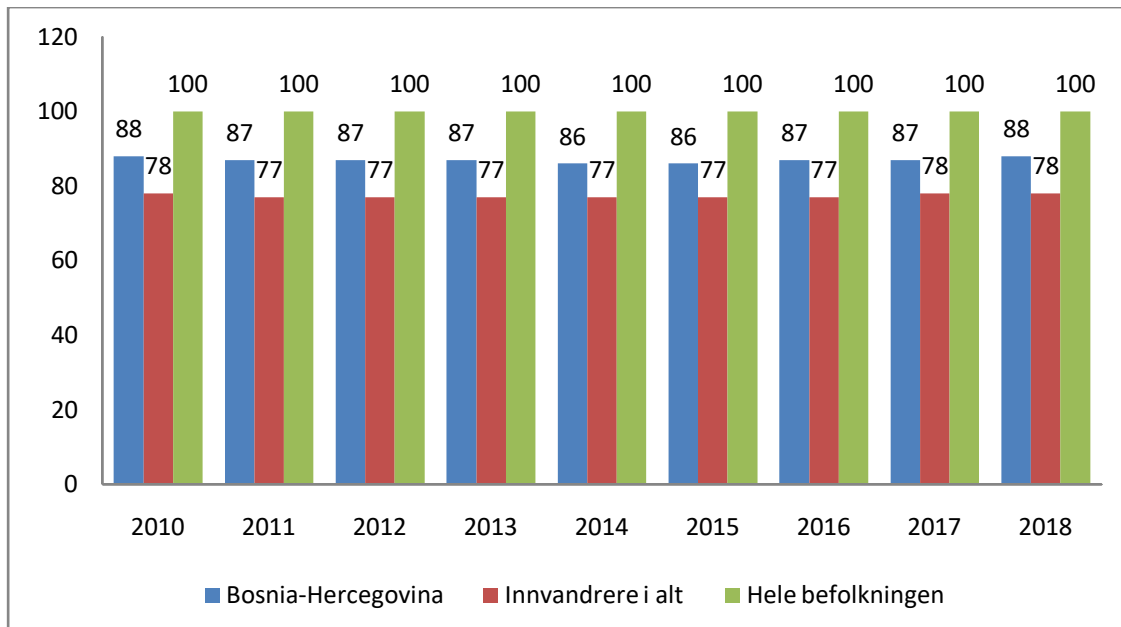
arbeidsmarkedstiltak, og andelen av kvinner bosatte i Norge som deltok på arbeidsmarkedstiltak, i alderen 15-74 år.

Figuren viser at prosentvis forskjell var noe større blant kvinner med bakgrunn fra Bosnia og kvinner med innvandrerbakgrunn, enn det var tilfelle blant menn. Andel av kvinner med innvandrerbakgrunn som var deltakere på arbeidsmarkedstiltak var i hele perioden større enn andelen hos kvinner med innvandrerbakgrunn fra Bosnia. Forskjellen var størst i 2011, og utgjorde 1,3 prosentpoeng.

Forskjellen i andel kvinnelige deltakere på arbeidsmarkedstiltak fra Bosnia, og kvinner bosatte i Norge, var noe større til å begynne med. I 2010 utgjorde den 0,4 % for kvinner bosatte i Norge, og 0,8 % for kvinner med innvandrerbakgrunn fra Bosnia-Hercegovina. Disse andelenes var på 0,4 % og 0,6 % i 2019, henholdsvis.

Andelen av kvinner bosatte i Norge som var deltakere på arbeidsmarkedstiltak har omtrent vært lik i betraktet tidsperiode. På den andre siden hadde denne andelen sunket for kvinner med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina, og for kvinner med innvandrerbakgrunn.

Inntekt

Figur 20: Inntekt etter skatt per forbruksenhet for hele befolkning, innvandrere og personer med innvandrebakgrunn fra Bosnia (Egen figur, basert på Statistisk sentralbyrå, u.å. . 10489: Innvandreres inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), etter landbakgrunn. Median og indeks

*(hele befolkningen = 100) 2009 - 2018. Hentet fra
<https://www.ssb.no/statbank/table/10489>)*

Figuren ovenfor tar høyde for inntekt etter skatt per forbruksenhet, og gjelder for tidsperioden fra 2010-2018. Den viser prosent av inntekt etter skatt per forbruksenhet per befolkningsgruppe som er med i analysen. Figuren viser at innvandrere hadde lavere inntekter enn både bosniere og hele befolkningen. Inntekten til bosniere lå i gjennomsnitt på 87 % av inntektsnivået av Norges befolkning i sin helhet. Imidlertid var inntektsnivået til bosniere i gjennomsnitt høyere enn det var for innvandrere i alt. Denne forskjellen utgjorde ca. 10 prosentpoeng.

6. Drøfting

6.1 Befolknings sammensetning

Nettoinnvandring av personer fra Bosnia-Hercegovina til Norge økte med 1742 personer fra K1 2007 til K2 2020. Dette utgjorde en nettoinnvandring på i gjennomsnitt 134 personer årlig, og de flyttet til Norge av ulike årsaker. Dette viser at det ikke var så stor tilstrømming av bosniere etter initiell tilflytting på 90-tallet, og var etter min mening trolig grunnet familiegjennforening eller utdanning. Dette fordi Bosnia ikke er en del av EU, noe som gjør at arbeidsinnvandring er mindre sannsynlig.

I tillegg til dette ble det i perioden 2010-2020 født 1807 barn i Norge av bosniske foreldre. Grunnet datautilgjengelighet analyserte jeg ikke samlet fruktbarhetstall av bosniske kvinner i denne oppgaven. Ut fra tilgjengelig forskning og data presentert i figur 6, kan jeg konkludere med at antall norskfødte barn med bakgrunn fra Bosnia har vokst i gjennomsnitt med 181 per år i løpet av perioden 2010-2020, og at fruktbarhet blant bosniske kvinner avviker fra samlet fruktbarhetsnivå i Norge. Dette viser at fruktbarhet blant bosniske kvinner er lavere enn for kvinner i Norge.

Når det gjelder alderssammensetningen hos innvandrere med bakgrunn fra Bosnia sammenlignet med alderssammensetningen hos personer med innvandrerbakgrunn og deres norskfødte barn, viste analysen at det var en større andel av personer med innvandrerbakgrunn og deres norskfødte barn i aldersgruppene 0-5 år, 6-15 år og 16-19 år. Grunnen til det kan etter min mening ha vært lavere SFT blant bosniske kvinner. Men disse forskjellene var ikke så store. De utgjorde henholdsvis 1,5 prosentpoeng, 0,8 prosentpoeng og 0,7 prosentpoeng for aldersgruppene 0-5 år, 6-15 år og 16-19 år henholdsvis. Det samme gjelder aldersgruppe 20-66 år. Andelsforskjellen var veldig liten, og lå på under 1 prosentpoeng. På den andre siden var andelen av personer med bakgrunn fra Bosnia som var 67 år og eldre, ca 4 prosentpoeng større enn det som var tilfellet blant innvandrere i alt. Dette kan ha hatt sammenheng med botid og innvandringsårsak. Ett eksempel er polakkene, der de fleste flyttet til Norge fra 2004, da EU ble utvidet. Her var, og er fortsatt, de fleste

arbeidsinnvandrere, noe som betyr at de trolig flyttet i løpet av sine arbeidsaktive år. Et enkelt regnestykke kan bekrefte at de fleste er under 67 år gamle per i dag.

Ut fra befolkningspyramiden i figur 7 kan det se ut til at alderssammensetningen mellom personer med innvandrerbakgrunn og bosniere i Norge, og begge gruppenes norskfødte barn var tilnærmet lik. Dette gjelder særlig aldersgruppene 16-19 år og 20-66 år som er både utdannings- og arbeidsaktive år. Dette betyr at jeg kan sammenligne disse gruppene mtp. arbeid og utdanning.

Befolkningspyramiden vist i figur 8 illustrerer alderssammensetning av innvandrere fra Bosnia og deres norskfødte barn, og bosatte i Norge. Prosentvis var andelen av personer i aldersgruppene 0-5 år, 6-15 år og 16-19 år større hos bosatte i Norge. Dette kan ha sammenheng med at SFT var lavere hos bosniske kvinner. Aldersgruppen 20-66 år var 9 prosentpoeng større hos bosniere og deres norskfødte barn, enn det var hos bosatte i Norge. Det samme gjelder for aldersgruppen 67 år og eldre som var ca. 6 prosentpoeng større hos bosatte i Norge.

Dette betyr at prosentvis flere bosniere hører til utdannings- og arbeidsaktive år enn det var tilfelle hos befolkningen i alt, men lik innvandrerbefolkningen for øvrig.

6.2 Utdanning

Først sammenlignet jeg utdanningen av bosniere og innvandrere. For å vise hvilken vei utdanningsnivået av bosniere, innvandrere og befolkningen gikk, sammenlignes årene 2014 og 2019.

Årsaken til hvorfor jeg sammenlignet året 2014, og ikke tidligere år, er manglende opplysninger om mange innvandrere i årene før. Som vist i figur 12 manglet SSB informasjon om utdanningen til ca. 23 % innvandrere i Norge i år 2013.

Funnene i tabell 1 viste at det var lavere andel bosatte i Norge uten utdannelse enn det er tilfellet med bosniere og innvandrere i alt. Andelene utgjorde 0,7 %, 1,2 % og 2,0 %, henholdsvis. Ifølge funnene presentert i tabell 2 utgjorde disse andelene 0,6 % for bosatte i Norge, 0,7 % for bosniere og 1,4 % for innvandrere i alt. Trenden var nedadgående for alle tre befolkningsgruppene. Den største nedgangen kan merkes blant innvandrere i alt.

Tallene fra 2014 viste også at 28,4 % innvandrere, 27,1 % bosatte i Norge og 21,1 % bosniere henholdsvis hadde grunnskolenivå. Analysen viste at trenden var nedadgående for befolkningsgruppene bosniere og bosatte i Norge. Det kan se ut som om en del av innvandrere som hadde ingen fullført utdanning i året 2014 var på grunnskolenivå i 2019.

Tabell 1 viste at det var flere bosniere som hadde videregående skolenivå, og universitets- og høgskolenivå kort i både 2014 og 2019. Trenden for videregående skolenivå var nedadgående for alle tre befolkningsgruppene. Den var størst blant innvandrere, med 4,4 prosentpoeng, og deretter for befolkningen i alt med 4,2 prosentpoeng, og 3,1 prosentpoeng for bosniere. Trenden for universitets- og høgskolenivå kort var stigende blant befolkningsgruppene bosniere og bosatte i Norge. Den var størst hos bosatte i Norge med 1,6 prosentpoeng. Data presentert i tabell 1 og tabell 2 kan tyde på at bosatte i Norge og bosniere fikk høyere utdanning i perioden 2014-2019. Dette fordi tallene viste en negativ trend i videregående skolenivå, men en stigende trend i både universitets- og høgskolenivå kort og universitets- og høgskolenivå lang. Denne økningen lå på 0,4 prosentpoeng for universitets- og høgskolenivå kort, og 2,3 prosentpoeng for universitets- og høgskolenivå lang, blant bosniere. På den andre siden var den på 1,6 prosentpoeng for begge to utdanningsnivåene for bosatte i Norge.

Fagskole ble som nevnt ovenfor inkludert i statistikken fra år 2015, dermed kan jeg ikke kommentere utviklingen i denne tidsperioden. Likevel kan jeg presentere data fra analysen. Tallene viste at 3 % bosatte i Norge hadde fagskolenivå. Denne lå på 1,4 % og 1,2 for bosniere og innvandrere i alt, henholdsvis.

Funnene viste også at flere innvandrere hadde universitets- og høgskolenivå lang enn det er tilfelle blant bosniere og bosatte i Norge. Etter min mening kunne dette skyldes høykvalifiserte arbeidsinnvandrere som, blant annet, jobbet i oljebransjen. Likevel viste trenden at det er i ferd å snu i nærmeste framtid.

Imidlertid kunne det se ut til at utdanningsnivået til befolkningen i alt vokste fortere enn hos bosniere. Fra 2014 til 2019 kunne man se ganske stor nedgang i grunnskolenivå og videregående skolenivå. Samtidig gikk fagskolenivå, universitets- og høgskolenivå kort, universitets- og høgskolenivå lang opp.

I denne analysen var ikke botid tatt med. For befolkningen gikk jeg ut i fra at botid er hele livet. For innvandrergруппene ser botid ut til å ha en betydning. Det betyr at antatt positiv effekt av lang botid treffer hele befolkningen, men kun deler av innvandrerbefolkningen.

Dessuten er befolkningskategorien norskfødte ikke inkludert i analysen, noe som kan trekke utdanningsnivået blant både bosniere og innvandrerbefolkningen ned.

I tillegg til dette valgte jeg å bruke aggregerte data fra SSB, selv om disse inneholder beregnende verdier. Dataene her har den fordel at de er kvalitetssikret og kan oppfattes som korrekte. Svakheten med datasettet jeg har analysert er at jeg ikke har individdata – og mulighet til å analysere på undergrupper er derfor ikke tilstede.

6.3 Arbeid

Sysselsetting

Figur 14 viste at sysselsettingen av menn med bakgrunn fra Bosnia vokste alle årene bortsett fra 2015. Ved å utvide søk i tabell 11609 hos SSB, kan det også merkes sysselsettingsnedgang i 2009. Etter min mening kunne grunnen til nedgangen i sysselsettingen fra 2009 forklares med finanskrisen. Det var en omfattende krise i verdens finansielle system, og den startet i 2008. Nedgangen i sysselsettingen fra 2015 kunne godt forklares med oljeprisfallet som skjedde høsten 2014. «Den sterkeste nedgangen i sysselsettingsprosenten kom i 2009, altså året etter finanskrisen. Nest sterkeste nedgang var det i de to årene etter oljeprisfallet høsten 2014» (Horgen, 2017).

Funnene i figur 14 viser også at sysselsettingen blant bosniske menn vokste fortere enn det var tilfelle hos menn med innvandrerbakgrunn. Sysselsettingen av menn med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina har hatt en positiv trend alle årene som ble analysert, med unntak av to år etter oljeprisfallet. Allerede i 2017 var den på samme nivå som i år 2014. På den andre siden var sysselsettingen av menn med innvandrerbakgrunn i 2019 fortsatt under tilsvarende nivå fra 2014. Den falt med over 4 prosentpoeng fra 2014 til 2015. Dette kunne tyde på at menn med innvandrerbakgrunn fra Bosnia hadde mer stabile jobber enn menn i gruppen alle innvandrere.

Tallene viser at sysselsettingen blant menn bosatte i Norge var høyere enn det var tilfelle for menn med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina, i starten av observert tidsavsnitt. Ut ifra figur

14 kan det se ut som om denne forskjellen har blitt mindre med årene. Dette skyldes delvis at andelen av sysselsatte menn i Norge gikk ned, og andelen av sysselsatte menn med bakgrunn fra Bosnia gikk opp. Dersom denne trenden fortsetter vil sysselsettingen blant menn med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina nå det samme sysselsettingsnivået som blant menn bosatte i Norge, i løpet av de kommende årene.

Forskjellen mellom sysselsettingsnivået blant kvinner med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina og kvinner med innvandrerbakgrunn var, i følge tallene, større enn det som var tilfellet hos menn. Årsaken kunne godt være at kvinner hos enkelte innvandrergrupper ble hjemmeværende. Dette er ikke tilfelle blant kvinner fra Bosnia-Hercegovina. Dette kan forklares med at bosniere har en kultur som er mer lik den norske, enn enkelte innvandregrupper. I Bosnia var det før i tiden vanligere at kvinner ble hjemmeværende, men det er ikke tilfelle i dag, slik tilfellet var med kvinner i Norge. Imidlertid kan man på figur 15 se at andel sysselsatte kvinner med innvandrerbakgrunn viste høyere vekst enn det som var tilfelle hos bosniske kvinner. Dette kunne tyde på at dette var i ferd å endres.

Ifølge figur 15 var sysselsettingsprosenten blant kvinner med bakgrunn fra Bosnia lavere enn sysselsettingsprosenten blant kvinner bosatte i Norge i 2010. Imidlertid viser tallene at den nærmer seg nivået hos kvinner bosatte i Norge. Dette skyldes både økning i sysselsettingen blant kvinner med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina, og nedgang i sysselsettingen blant kvinner bosatte i Norge. I løpet av de kommende årene kan sysselsettingen blant kvinner med bakgrunn fra Bosnia nå sysselsettingsnivå blant kvinner bosatte i Norge. Det er mulig at det skjer fortere enn det er tilfelle med menn, da denne forskjellen var mye mindre hos kvinner i utgangspunktet.

Imidlertid tilsier funnene at kjønnsforskjellen i sysselsettingen blant menn og kvinner fra Bosnia-Hercegovina var mindre enn det var for menn og kvinner bosatte i Norge. Siden bosatte i Norge inkluderer alle personer bosatte i Norge, uansett innvandrerbakgrunn, kan det være at dette trekker prosenten noe ned.

Med bakgrunn i presenterte funn, kan det se ut som om både menn og kvinner med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina var mer synlige i arbeidslivet, enn det var tilfelle med menn og kvinner med innvandrerbakgrunn.

Ut fra informasjonen i figurene 16 a, 16 b, 16 c, 17 a, 17 b og 17 c kunne det se ut som at bosniske menn og kvinner tilsynelatende fikk fortere jobb enn det var tilfelle med menn og

kvinner med innvandrerbakgrunn. I gjennomsnitt var 75 % menn og 56,3 % kvinner fra Bosnia, bosatte under 4 år i Norge, sysselsatte i tidsperioden 2010-2019. Tilsvarende tall var på 61,9 % for menn og 45,5 % for kvinner med innvandrerbakgrunn.

Arbeidsledighet

Etter å ha analysert andelene av helt arbeidsledige mannlige innvandrere med bakgrunn fra Bosnia, og personer med innvandrerbakgrunn med samme kjønns- og alderstilørighet, kan jeg konkludere med at andelen av helt arbeidsledige blant den førstnevnte gruppen var lavere i perioden 2010-2019. Den har gått ned fra 4,5 % til 2,1 % blant menn fra Bosnia. Andelen av helt arbeidsledige blant menn med innvandrerbakgrunn har gått ned fra 5,6 % til 3,4 %. Ut fra dette kan det se ut til at andelen helt arbeidsledige blant den førstnevnte gruppen gikk litt mer ned i den aktuelle tidsperioden.

I tillegg til dette viste analysen i figur 18 at andelen helt arbeidsledige blant menn bosatte i Norge var i hele tidsperioden på et lavere nivå enn hos menn med bakgrunn fra Bosnia. Videre kan jeg konkludere med at andelen helt arbeidsledige blant menn med bakgrunn fra Bosnia ble halvert fra 2010 til 2019. Den gikk ned fra 4,5 % til 2,1 %, eller rettere sagt gikk den ned med 2,4 prosentpoeng, altså 50 %. På den andre siden hadde andelen av helt arbeidsledige menn bosatt i Norge gått ned med 0,7 prosentpoeng. I 2019 var denne andelen på 1,6 % for menn bosatt i Norge og 2,1 % for bosniske menn.

Ut fra dette kan jeg si at andelen av helt arbeidsledige menn med bakgrunn fra Bosnia var mye lavere enn den var hos innvandrere i alt, og forskjellen blir stadig mer fremtredende med årene. På den andre siden nærmer den seg nivået blant menn bosatte i Norge. Dersom samme trenden fortsetter i de nærmeste årene kan denne andelen nå samme nivået hos menn bosatte i Norge.

Funnene i figur 19 kan tyde på at andelen av kvinner bosatte i Norge, og som er registrert som helt arbeidsledige, ikke har blitt endret merkverdig. Den var på 1,5 % i 2010 og 1,3 % i 2019. På den andre siden viste funnene at denne andelen blant bosniske kvinner utgjorde 2,8 % i 2010 og 1,9 % i 2019. Den lave nedgangen i arbeidsledigheten blant kvinner bosatte i Norge kan godt skyldes det faktum at den ikke var så stor i utgangspunktet. Siden befolkningsgruppen bosatte i Norge inneholder kategori innvandrers befolkning, kan det se ut

som om at denne nedgangen kunne ha vært konsekvens av nedgangen hos kvinner med innvandrerbakgrunn.

Tallene i figur 20 viste at gjennomsnittlig arbeidsledighet blant menn fra Bosnia i perioden 2010-2019 var størst for gruppen som var bosatt under 4 år. Blant innvandrere i alt var den lavest for bosatte under 4 år. Noe som kan stemme da figur 3 viste at de fleste innvandrere i Norge er arbeidsinnvandrere.

Imidlertid viste figur 16 at det i gjennomsnitt var 75 % menn fra Bosnia og 61,9 % menn med innvandrerbakgrunn som var sysselsatte i undersøkt periode, av de som bodde under 4 år i Norge. Dette kan bety at kanskje en større andel mannlige innvandrere totalt enn innvandrere fra Bosnia-Hercegovina hadde en status som er utenfor arbeidsstyrken. For eksempel hjemmeværende, under utdanning, arbeidsuføre osv.

Deltakere på arbeidstiltak

Analysen av deltakelse på arbeidstiltak viste at både menn og kvinner fra Bosnia i aldersgruppen 15-74 år var mindre representert på denne typen tiltak, enn det var tilfelle med menn og kvinner med innvandrerbakgrunn og med samme alderstilhørighet. Dette kunne tyde på at bosniere var en mindre sårbar gruppe, og hadde få problemer med å finne seg jobb, slik det er tilfelle med andre innvandrergrupper.

Likevel var det flere menn og kvinner med bakgrunn fra Bosnia som er deltakere på slike tiltak, enn hos bosatte i Norge. Dette kan tyde på at bosniere likevel var mer sårbare mtp. Jobbsøking, enn befolkning i alt.

Imidlertid nærmer den seg nivået blant menn og kvinner bosatte i Norge. Dersom samme trenden forsetter i de nærmeste årene, kan den nå samme nivå som hos befolkningen i alt.

Inntekt

Når det gjelder inntekt etter skatt per forbruksenhet, kan det se ut til at inntektsnivået til bosniere lå godt over inntektsnivået til personer med innvandrerbakgrunn, men inntektsnivået til bosniere har fortsatt ikke nådd samme nivå som hos hele befolkningen. Dette kunne tyde på at bosniere var bedre arbeidsintegrert enn innvandrere i alt, men at de fortsatt ikke er på nivået til befolkningen i alt.

På andre siden var SFT av bosniske kvinner lavere enn for kvinner i Norge, dette innebar at antall forbruksenheter i bosniske husholdninger var mindre, noe som kunne tyde på at denne forskjellen mellom bosniere og befolkningen kan ha vært enda større.

I tillegg til dette inkluderer ikke inntekt etter skatt per forbruksenhet studenthusholdninger. Kapittel 6.2 tyder på at bosniere er svært synlige i utdanningssystemet, noe som kunne ha trukket denne prosenten ned.

7. Oppsummering og avslutning

De fleste bosniere flyttet til Norge på 90-tallet som følge av den pågående krigen i det tidligere Jugoslavia. Dette vil si at bosniere hadde botid mellom 17 og 27 år i tidsperioden tatt i betraktning i denne oppgaven.

Ut fra analysen i denne undersøkelsen kan det se ut som om bosniere utmerker seg positivt sammenlignet med innvandrere i alt mtp. integrering, tatt i betraktning integreringsvariabler som ble brukt i denne oppgaven. Likevel er det noen indikasjoner til at bosniere fortsatt ikke har nådd nivået hos bosatte i Norge på flere samfunnsarenaer undersøkt i denne oppgaven.

Ut fra befolkningspyramiden i figur 7 kan det se ut til at alderssammensetningen mellom personer med innvandrerbakgrunn og bosniere i Norge, og begge gruppens norskfødte barn, var tilnærmet lik. Dette gjelder særlig aldersgruppene 16-19 år og 20-66 år, som både er utdannings- og arbeidsaktive år. Aldersgruppen 20-66 år var 9 prosentpoeng større hos bosniere og deres norskfødte barn, enn det var hos bosatte i Norge. Det samme gjelder for aldersgruppen 67 år og eldre som var ca. 6 prosentpoeng større hos bosatte i Norge. Dette betyr at prosentvis flere bosniere hører til utdannings- og arbeidsaktive år enn det er tilfelle hos befolkningen i alt.

Tallene viste flere innvandrere i kategorien «ingen fullført utdanning», enn det som var tilfellet hos personer med bakgrunn fra Bosnia og bosatte i Norge. I 2019 var det omtrent dobbelt så mange innvandrere i denne kategorien, enn det som var tilfelle blant bosniere. Det var 0,6 % og 0,7 % bosatte i Norge, og bosniere uten fullført utdanning, henholdsvis. Trenden blant alle befolkningsgrupper var nedgående for dette utdanningsnivået i perioden fra 2014 til 2019. Den største nedadgående trenden hadde befolkningsgruppen innvandrere i alt. Analysen viste at det var flere innvandrere som hadde «grunnskolenivå» som høyeste nivå, enn befolkningen i alt og bosniere. Andelene utgjorde 31,6 %, 25,2 % og 20,5 %, henholdsvis. Trenden var nedadgående for befolkningsgruppene bosniere og bosatte i Norge. Imidlertid viste tallene en stigende trend blant personer med innvandrerbakgrunn. Funnene tilsier at flere bosniere hadde «videregående skolenivå» som sitt høyeste nivå, enn både bosatte i Norge og personer med innvandrerbakgrunn. Andelene utgjorde 40,5 %, 36,8 % og 27,3 %. Når det gjelder dette utdanningsnivået var trenden synkende blant alle tre befolkningsgruppene. Størst nedgang kan merkes blant personer med innvandrerbakgrunn, og

deretter hos bosatte i Norge og bosniere. Dette skyldtes trolig overgangen til høyere utdanningsnivåer, særlig «fagskolenivå», som er inkludert i statistikken fra 2015. Tallene viste at 3 % bosatte i Norge hadde «fagskolenivå». Blant bosniere var denne andelen på 1,4 %, og 1,2 % for personer med innvandrerbakgrunn. Funnene tilsier at flere bosniere hadde «universitets- og høgskolenivå kort» enn det var tilfellet hos bosatte i Norge og innvandrere i alt. Andelene utgjorde 25,4 %, 24,2 % og 22,4 %, henholdsvis. Trenden var oppadgående for befolkningsgruppene bosniere og bosatte i Norge. Denne økningen var særlig merkbar blant bosatte i Norge. Den utgjorde 1,6 prosentpoeng, mens den var på 0,4 prosentpoeng for personer med bakgrunn fra Bosnia. Analysen viste også at det er flere innvandrere som hadde «universitets- og høgskolenivå lang» enn bosniere og befolkningen i alt. Andelene utgjorde henholdsvis 16 %, 11,4 % og 10,3 %. Tallene viser at trenden var stigende blant alle de tre befolkningsgruppene. Økningen var størst blant bosniere med 2,3 prosentpoeng, 1,6 prosentpoeng for bosatte i Norge og deretter for innvandrere i alt 0,7 prosentpoeng. Ut fra presenterte tall kan det se ut som om bosniere skiller seg ut mtp. utdanning fra både bosatte i Norge og innvandrere. Imidlertid viser trenden at utdanningsnivå av bosatte i Norge vokser fortere enn det er tilfellet med bosniere.

Resultater av analysen viste at menn og kvinner med bakgrunn fra Bosnia var mer synlige i arbeidslivet enn personer med innvandrerbakgrunn. Dette gjelder særlig kvinner hvor tall indikerer en høyere sysselsettingsprosent blant kvinner med bakgrunn fra Bosnia enn blant kvinner med innvandrerbakgrunn. Her er det viktig å nevne at trenden over tid viser at forskjell på sysselsettingsnivå har blitt lavere med årene. Denne lå på omtrent 7 prosentpoeng i 2010 og var nede på 4,8 prosentpoeng i 2019. På den andre siden viser tall at sysselsettingen blant menn med innvandrerbakgrunn var litt høyere enn blant menn med bakgrunn fra Bosnia i 2010. Denne trenden snudde i 2015. Imidlertid viser funnene at bosniere ikke har nådd samme sysselsettingsnivå som hos bosatte i Norge. Det er viktig å nevne at trenden over tid viste at sysselsettingsnivå blant bosniere nærmer seg denne prosenten hos befolkningen i alt. Dette gjelder særlig menn. Analysen viste at sysselsettingsnivå hos menn bosatte i Norge lå på 71,6 % og 65,1 % blant menn med bakgrunn fra Bosnia i 2010. I 2019 var den på 69,5 % og 68,3 %, henholdsvis. Dersom samme trenden fortsetter i de kommende årene, kan denne nå samme nivå som hos menn bosatt i Norge.

Funnene i figurene 22 og 23 viser at både menn og kvinner med bakgrunn fra Bosnia var mindre representert på arbeidsmerkedstiltak enn det som var tilfelle hos menn og kvinner med innvandrerbakgrunn. Likevel kan det se ut som om menn og kvinner med bakgrunn fra Bosnia fortsatt er i større grad representert på denne type tiltak, enn det er tilfellet for både menn og kvinner bosatte i Norge.

Funnene tilsier at bosniere lå over inntektsnivået til personer med innvandrerbakgrunn, men har fortsatt ikke nådd samme nivå hos bosatte i Norge.

På de valgte parametrene kan det se ut til at bosniere har nærmet seg innbyggerne i Norge, og ligger litt foran alle innvandrere sett under ett. Forskjellene mellom alle gruppene synes å bli mindre, og trendene er positive.

Litteraturliste

- Arbeids- og sosialdepartementet. (2017, 27. april). *Arbeidsmarkedstiltak*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/arbeidsliv/arbeidsmarked-og-sysselsetting/innsikt/arbeidsmarkedstiltak/id86897/>
- Blom, S. (2010). Sysselsetting blant innvandrere: Hvilken betydning har individuelle egenskaper og tilpasningsstrategier? *Søkelys på arbeidslivet*, (1-02), 59-78. Hentet fra https://www-idunn-no.ezproxy.inn.no/file/pdf/41678940/spa_2010_01-02_pdf.pdf
- Brekke, J.-P. (2001). *Velkommen og farvel? : midlertidig beskyttelse for flyktninger i Norge*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning
- Brochmann, G. (1995). *Bosniske flyktninger i Norden : tre veier til beskyttelse* (ISF rapport 95:8). Institutt for samfunnsforskning.
- Brochmann, G. (1997). *Grenser for kontroll : Norge og det europeiske innvandringsregimet* Fagbokforlaget.
- Brochmann, G. (2006). *Hva er innvandring* Universitetsforlaget.
- Brochmann, G., Hagenlund, A., Borevi, K., Jønsson, H. V. & Petersen, K. (2010). *Velferdens grenser : innvandringspolitikk og velferdsstat i Skandinavia 1945-2010* Oslo: Universitetsforlaget.
- Brochmann, G. & Kjeldstadli, K. (2014). *Innvandringen til Norge : 900-2010* Pax Forlag.
- Cappelen, Å. & Tveter, E. (2009, 29. mai). *Modellering og prognoser av arbeidsledighet blant innvandrere*. Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_200932/notat_200932.pdf
- Drøpping, J. A. & Kavli, H. C. (2002). *Kurs for arbeid? : norskopplæring og yrkesdeltakelse blant ikke-vestlige flyktninger og innvandrere* (Fafø-rapport 387). Hentet fra https://www.fafø.no/media/com_netsukii/387.pdf
- Dzemarija, M. T. (2016, 14. desember). *Bosniere – integreringsvinnerne?* Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/bosniere-integreringsvinnerne>
- Dzemarija, M. T. (2019, 5. mars). *Slik definerer SSB innvandrere*. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>

-
- Fedoryshyn, N. & Aamodt, I. (2019, 2. september). *Hvordan går det med innvandrere som blir arbeidsledige?* Hentet fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hvordan-gar-det-med-innvandrere-som-blir-arbeidsledige>
- Hagelund, A. & Loga, J. (2009). *Frivillighet, innvandring, integrasjon : en kunnskapsoversikt*. (Rapport nr.: 2009:1). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1996). *Metodevalg og metodebruk* (3. utg. utg.)TANO.
- Horgen, E. H. (2017, 25. august 2017). Åtte år med nedgang i sysselsettingsprosenten. Hentet fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/atte-ar-med-nedgang-i-sysselsettingsprosenten>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P.-A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering gjennom kunnskap: Regjeringens integreringsstrategi 2019–2022*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/710bc325b9fb4b85b29d0c01b6b6d8f1/regjeringens-integreringsstrategi-20192022.pdf>
- Myhre, J. E. & Tønnessen, M. (2019). Innvandring. Hentet 03. juni 2020 fra <https://snl.no/innvandring>
- NOU 2011:7. (2011). *Velferd og migrasjon* Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-07/id642496/>
- NOU 2011:14. (2011). *Bedre integrering: mål, strategier, tiltak*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-14/id647388/>
- Olsen, B. (2017). *Flyktninger i og utenfor arbeidsmarkedet 2015* (Rapport 2017/8). Hentet fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/attachment/305359?ts=15b9fc96278>
- Orderud, G. I. (1993). *Innvandring til Norge : historisk og framtidig utvikling i et europeisk perspektiv* (NIBR Rapport 1993:12). Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utg.). Fagbokforlaget.
- St.meld. nr. 17 (1996-1997). *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*. Kommunal- og moderniseringsdepartement. Hentet fra

---

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-1996-1997-/id191037/?ch=1>

- Stamsø, M. A. (1999). *"Den store boligdugnaden" : boforhold for flyktninger : Utviklingsprogrammet for flerkulturelle bomiljø* (Prosjektrapport 252 - 1999). Norges byggforskningsinstitutt. Hentet fra <https://www.sintefbok.no/book/index/258/%22den%20store%20boligdugnaden%22%20boforhold%20for%20flyktninger>
- Statistisk sentralbyrå. (2018). *Nedgang i yrkesdeltakelsen*. Hentet 23. september. 2020 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/nedgang-i-yrkesdeltakelsen>
- Statistisk sentralbyrå. (2020a, 12. august). *Befolkningens utdanningsnivå*. Hentet 23. oktober 2020 fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv>
- Statistisk sentralbyrå. (2020b). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet fra <https://www.ssb.no/innvbef>
- Statistisk sentralbyrå. (2020c). *Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert*. Hentet 23. oktober 2020 fra <https://www.ssb.no/innvregsys>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-a). 06445: *Andel sysselsatte i befolkningen, etter bosted, kjønn og alder. 4. kvartal (K) 2005 - 2019*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06445>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-b). 07113: *Innvandringer, etter innvandringsgrunn, første statsborgerskap og innflyttingsår 1990 - 2019*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07113/>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-c). 07116: *Registrerte helt arbeidsledige innvandrere og deltakere på tiltak 15-74 år, i prosent av bosatte, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn 2001K1 - 2020K2*. Hentet 24. september. 2020 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/07116>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-d). 08921: *Utdanningsnivå, etter fylke, alder og kjønn (F) 1980 - 2019*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08921>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-e). 09599: *Utdanningsnivå, etter innvandringskategori, alder og kjønn 1980 - 2019*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09599>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-f). 09623: *Utdanningsnivå for innvandrere, etter landbakgrunn (enkeltiland) 2004 - 2019*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09623>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-g). 09817: *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter innvandringskategori, landbakgrunn og andel av befolkningen (K) 2010 - 2020*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09817>

-
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-h). *11327: Innvandring, utvandring og nettoinnvandring, etter statsborgarskap 2007K1 - 2020K2.* Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11327>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-i). *11609: Antall år bosatt i Norge for sysselsatte innvandrere, etter kjønn, alder og landbakgrunn. 4. kvartal 2001 - 2019.* Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-j). *11727: Beregnede tall for kommuneinndeling 2018. Alders- og kjønnsfordeling for befolkningen (K) 2007 - 2018.* Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11727>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-k). *Befolkningen etter innvandringskategori og landbakgrunn.* Hentet fra <https://www.ssb.no/innvbef>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-l). *Fakta om innvandring.* Hentet fra <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/faktaside/innvandring>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-m). *Innvandrere, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017.* Hentet fra <https://www.ssb.no/309866/innvandrere-etter-landbakgrunn-og-alder.30-storste-grupper.1.januar-2017>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-n). *Kvalitet i statistikken.* Hentet 23. oktober 2020 fra <https://www.ssb.no/omssb/om-oss/vaar-virksomhet/kvalitet-i-statistikken>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-o). *Norskfødte med innvandrereforeldre, etter landbakgrunn og alder. 30 største grupper. 1. januar 2017.* Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-deres-norskfodte-barn-gruppenes-sammensetning?tabell=309553>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-p). *Sysselsetting, registerbasert, 2019, 4. kvartal.* Hentet 2020 23. oktober fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/regsys/aar/2020-02-14?fane=om#content>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-q). *Variabeldefinisjon: Arbeidsmarkedstiltak.* Hentet 25. september 2020 fra <https://www.ssb.no/a/metadata/conceptvariable/vardok/3014/nb>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-r). *Variabeldefinisjon:inntekt etter skatt per forbruksenhet, EU-ekvivalensskala.* Hentet 23. oktober 2020 fra <https://www.ssb.no/a/metadata/conceptvariable/vardok/3363/nb>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.-s). *Variabeldefinisjon: Landbakgrunn.* Hentet fra <https://www.ssb.no/a/metadata/conceptvariable/vardok/1919/nb>
- Statistisk sentralbyrå. (u.å.). *10489: Innvandreres inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), etter landbakgrunn. Median og indeks (hele befolkningen = 100) 2009 - 2018.* Hentet 25. september 2020 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/10489>

Tjelmeland, H. & Brochmann, G. (2003). *Norsk innvandringshistorie; I globaliseringens tid, 1940-2000*. Pax Forlag A/S.

Tønnessen, M. (2014). *Fruktbarhet og annen demografi hos innvandrere og deres barn født i Norge* (2014/4). Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/159524?ts=143d903c2f8>